

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Situační analýza pro město Jirkov

Zuzana Korecká (zuzana.korecka@mmr.cz)

Ema Turnerová (ema.turnerova@mmr.cz)

říjen, 2021

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Obsah

Manažerské shrnutí	1
Seznam zkratk.....	2
Cíle situační analýzy	3
Základní terminologie	3
Agentura pro sociální začleňování	3
Sociální vyloučení	3
Typologie vyloučených lokalit v Jirkově.....	4
Metodologie.....	6
Standardy výzkumné práce a nakládání s informacemi	6
Základní informace o městě Jirkov	7
Demografický vývoj.....	8
Sociální vyloučení v Jirkově.....	10
Bydlení	13
Bezpečnost	16
Riziková místa a faktory snižující pocit bezpečí – zjištění z dotazníkového šetření	18
Shrnutí hlavních zjištění terénního šetření	25
Zaměstnanost	25
Zadluženost.....	29
Sociální služby	32
Použitá literatura a prameny.....	34

Manažerské shrnutí

Předkládaná zpráva popisuje stav sociálního vyloučení na území Jirkova a vychází z terénního šetření a z rozhovorů s institucionálními aktéry i obyvateli města, které se konaly v červenci a srpnu 2021. V rámci terénního šetření byl proveden dotazníkový průzkum zaměřený na pocit bezpečí obyvatel. Zpráva dále vychází z analýzy údajů získaných od státních institucí či systémových aktérů.

Pro posouzení rozsahu sociálního vyloučení v území byl Agenturou sestaven tzv. index sociálního vyloučení, který souhrnně vyhodnocuje míru sociálního vyloučení na základě údajů z pěti objektivních indikátorů. Index sociálního vyloučení je měřen na škále 0 až 30 bodů, kdy 0 bodů indikuje žádné nebo minimální zatížení sociálním vyloučením, zatímco 30 bodů indikuje maximální zatížení. Územní úroveň, k níž se index vztahuje, představují obce. Jirkov se řadí k obcím s hodnotou indexu 12 až 30 bodů, s 22 body však patří mezi obce výrazně zatížené. Hodnoty 22 bodů Jirkov dosáhl v roce 2016, 2018 i 2020.

V Jirkově bylo už dříve identifikováno několik sociálně vyloučených lokalit, respektive skupin objektů s vysokou koncentrací sociálně znevýhodněných osob, které je stále možné označit jako sociálně vyloučené. Větší počet takových domů je na sídlišti Nové Ervěnice, kde se některá SVJ potýkají s velkými problémy a obyvatelům hrozí přerušení dodávek služeb (teplo, voda). Obyvatelé sídliště připisují nepříznivou situaci tzv. obchodu s chudobou, který úzce souvisí s nedostupností bydlení pro sociálním vyloučením ohrožené skupiny obyvatel (zejména pak pro osoby s připsanou romskou etnicitou a vícečlenné rodiny). Tito lidé často nemají možnost získat byt na běžném trhu s bydlením a jedinou možností pro ně zůstávají nabídky ubytování od pronajímatelů, kteří užívají různé nestandardní praktiky.

Sídliště Nové Ervěnice představuje v rámci Jirkova tzv. špatnou adresu, v rozhovorech se několikrát objevilo označení „jirkovský Chanov“. V šetření zaměřeném na pocit bezpečí byly Nové Ervěnice velkou částí respondentů uvedeny jako lokalita, kde se necítí bezpečně. Řada respondentů svůj snížený pocit bezpečí spojila s obyvateli sídliště.

Seznam zkratek

Agentura, ASZ – Odbor (Agentura) pro sociální začleňování, Úřad vlády ČR

APK – Asistent prevence kriminality

APZ – Aktivní politika zaměstnanosti Úřadu práce

ČSÚ – Český statistický úřad

DnB – Doplatek na bydlení (dávka pomoci v hmotné nouzi)

KPSVL – Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám

MěÚSS – Městský ústav sociálních služeb

MMJ – Městská majetková Jirkov, s.r.o.

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

MP – Městská policie

MPSV ČR- Ministerstvo práce a sociálních věcí

NNO – Nestátní nezisková organizace

NZDM – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

PnŽ – příspěvek na živobytí (dávka pomoci v hmotné nouzi)

OZV – obecně závazná vyhláška

OO PČR – Obvodní oddělení Policie ČR

OOP – opatření obecné povahy

OSVaŠ – odbor sociálních věcí a školství

SLDB – Sčítání lidu, domů a bytů

SÚPM – společensky účelné pracovní místo

SVJ – společenství vlastníků jednotek

SVL – Sociálně vyloučená lokalita

TČ – trestný čin

ÚP ČR – Úřad práce ČR

UoZ – uchazeč o zaměstnání

Cíle situační analýzy

Hlavním cílem výzkumu bylo vytvořit analytický podklad pro tvorbu Plánu sociálního začleňování. Zpráva má základní popisný a souhrnný charakter. Jedná se o materiál pro základní orientaci v tématu, který by měl být východiskem pro kvalifikovanou diskusi o dané problematice.

Základní terminologie

Kapitola popisuje některé základní termíny a teoretická východiska užívaná na dalších stranách dokumentu.

Agentura pro sociální začleňování

Agentura pro sociální začleňování je jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR. Funguje od roku 2008 a je vládním nástrojem na podporu obcím, které řeší problematiku sociálního vyloučení.

- **Pomáhá obcím a městům** při mapování a detailním poznávání problémů sociálně vyloučených lokalit a jejich obyvatel, při přípravě a nastavování dlouhodobějších procesů pro jejich řešení a při získávání financí na realizaci těchto postupů.
- **Propojuje přitom místní subjekty** (města a obce a jejich úřady, ale také nestátní neziskové organizace, školy a školská zařízení, státní úřady, zaměstnavatele, policii a veřejnost), aby při sociálním začleňování spolupracovaly.
- **Přenáší informace z komunální úrovně směrem ke státní správě**, spolupracuje s ministerstvy, podílí se na formování státní politiky sociálního začleňování a její koordinaci.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení mají v řadě ohledů sníženou míru přístupu ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel. Zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost,

že se potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň, jejichž souběžné řešení je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení jsou materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na dávkách pomoci v hmotné nouzi, nízká kvalita nebo nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje z běžného života ve společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Kombinace intenzity přítomnosti těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se, stejně jako lokální kontext, mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika, nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o sociálně vyloučené lokalitě (SVL), o oblasti se zvýšenou koncentrací sociálního vyloučení nebo o objektech se vysokou koncentrací sociálně znevýhodněných osob. V dokumentu se objevují všechny tyto pojmy, a to jak z důvodů jejich použití v původních zdrojích, na které se tento text odkazuje, tak i z důvodů zažitého používání pojmu SVL v rámci dané problematiky.

Oblasti či lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou schvalované zákony, postoje institucí, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi které se řadí životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou.

Typologie vyloučených lokalit v Jirkově

Níže uvedený obrázek přehledně znázorňuje typologii lokalit, které se dle zkušeností pracovníků ASZ ve spolupracujících obcích vyskytují nejčastěji. Typologii Agentura vytvořila proto, že obecné spojení sociálně vyloučená lokalita (SVL) kvůli svému nadužívání postupně ztratilo schopnost výstižného popisu reality - skutečný stav totiž spíše zkresluje. Vlivem mediálního obrazu dnes pojem SVL vzbuzuje hlavně představu vybydlené bytovky nebo sídliště na periferii města. Realita je však v mnohém pestřejší a vymyká se jednoduchým prototypům, ačkoliv v Jirkově existují lokality, které jsou běžně označovány jako SVL.

Dle této typologie lze v Jirkově najít lokalitu typu *B1 – Sociálně vyloučený bytový dům* (Březanec č. p. 255) a typu *B2 – Skupina sociálně vyloučených bytových domů* (sídlíště *Nové Ervěnice*). Podrobnosti jsou v dalších pasážích textu.

Schéma 1 Typologie vyloučených lokalit dle ASZ

	A	B	C
1 (dům)	Sociálně vyloučený rodinný dům	Sociálně vyloučený bytový dům	Bytový dům s vyšším podílem sociálně vyloučených bytů
2 (spojité území)	Skupina sociálně vyloučených rodinných domů	Skupina sociálně vyloučených bytových domů	Skupina bytových domů s vyšším podílem sociálně vyloučených bytů
3 (nespojité území)	Lokalita s vyšším podílem sociálně vyloučených rodinných domů	Lokalita s vyšším podílem sociálně vyloučených bytových domů	Lokalita s vyšším podílem bytových domů s vyšším podílem sociálně vyloučených bytů

Zdroj: ASZ

Metodologie

Pro výzkum byla zvolena kombinace kvantitativní analýzy datových podkladů poskytnutých MPSV, ÚP ČR, Exekutorské komory, MP Jirkov, PČR OOP Jirkov a kvalitativní metody polostrukturovaného rozhovoru. Další z metod uplatněných v předkládané zprávě byl i tzv. *desk research*, tedy sekundární analýza dostupných zdrojů. Polostrukturované rozhovory byly zpracovány pomocí metody otevřeného kódování. Jednotliví respondenti byli rekrutováni na základě vztahu k vydefinovaným tématům. Sběr dat probíhal v průběhu června až srpna 2021.

Standardy výzkumné práce a nakládání s informacemi

Výzkumníci ASZ ctí obecně uznávané standardy kvality a etiky výzkumné práce. Mezi tyto standardy kvality patří především dodržování zásady validity a reliability dat. Validity (platnosti) dat je v ASZ dosahováno užitím vhodných nástrojů výzkumu a jejich vzájemným ověřováním (triangulací).

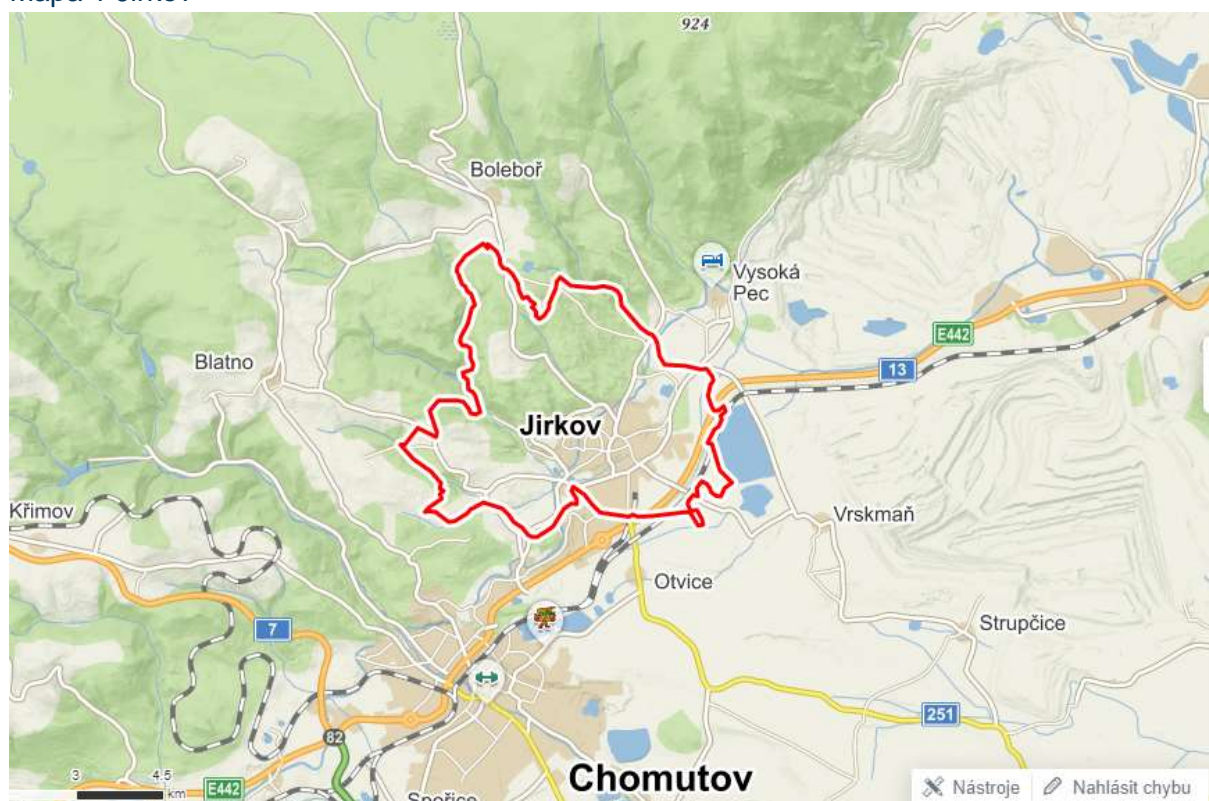
Reliability (spolehlivosti) dat dosahují výzkumníci v ASZ standardizovaným postupem analýzy dat od jasně stanovených oblastí dotazování (scénáře rozhovorů), vyhotovením přepisů rozhovorů nebo poznámek z terénu až po analýzu a interpretaci sebraných dat.

Při své práci se výzkumníci ASZ řídí i Etickým kodexem výzkumníků Agentury pro sociální začleňování, který ukotvuje mimo jiné práci s citlivými daty či nestrannost vůči subjektům v terénu. Ve zprávách o výsledcích výzkumníci v ASZ jasně rozlišují mezi poznatky zjištěnými od respondentů, svou interpretací těchto poznatků a jakýmkoliv doporučeními na nich založenými. Použití tohoto kodexu mj. znamená, že v šetření není narušeno soukromí a důstojnost respondentů, respondenti byli vždy informováni o smyslu výzkumu a v případě nahrávání požádáni o svolení. Samozřejmostí je i zaručená anonymita dotazovaných respondentů.

Základní informace o městě Jirkov

Jirkov se nachází v Ústeckém kraji v okrese Chomutov na úpatí Krušných hor. Celkový počet obyvatel v Jirkově k 31. 12. 2020 čítal 19 975 osob, z toho 18 135 v Jirkově, 174 v Červeném Hrádku, 697 v Březenci, 30 ve Vinařicích a 25 v Jindřišské. Pro porovnání - k 31. 12. 2019 to bylo 20 010 osob. Počet obyvatel Jirkova se tedy v posledních letech snižuje.

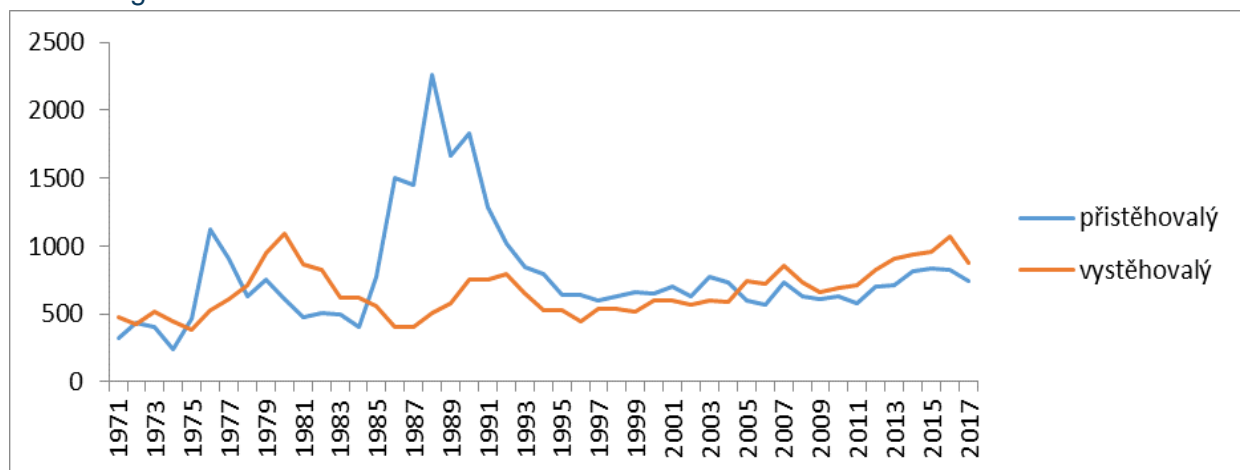
Mapa 1 Jirkov

Zdroj: Mapy.cz

Jirkov vznikl jako kolonizační ves na česko-saském území. V 19. století město ekonomicky velmi prosperovalo, období prosperity trvalo až do první světové války. V roce 1921 se naprostá většina obyvatel Jirkova hlásila k německé národnosti, což se změnilo po druhé světové válce odsunem německy mluvících obyvatel a následným organizovaným osidlováním. V poválečné době následovalo budování těžkého průmyslu a hornictví. Vývoj Jirkova byl díky přesunu obyvatel z oblastí zasažených těžbou a doplňování pracovní síly úzce spjat s Chomutovem. Ten byl střediskem těžkého průmyslu, přičemž základ tvořil palivoenergetický komplex a strojírenská výroba. V 70. a 80. letech byla realizována rozsáhlá panelová zástavba propojující Chomutov a Jirkov do jedné urbanistické aglomerace. V tomto období měl Jirkov nejvíce obyvatel (viz. Graf 1). Situace se neměnila až do pádu komunismu.

Graf 1 Migrace v Jirkově

Zdroj: ČSÚ

Demografický vývoj

Tabulka 1 Vývoj počtu obyvatel

	Celkový počet obyvatel	Z toho počet mužů	Z toho počet žen	Počet obyvatel ve věku 0-14 let	Počet obyvatel ve věku 15-64 let	Počet obyvatel ve věku 65+ let
2016	19595	9649	9946	3248	13686	2661
2017	19466	9589	9877	3262	13474	2730
2018	19299	9531	9758	3213	13286	2800
2019	19241	9522	9719	3228	13171	2842
2020	19200	9517	9683	3190	13134	2876

Zdroj: ČSÚ

Počet obyvatel Jirkova se během posledních snižuje. Můžeme pozorovat postupný pokles jak počtu obyvatel ve věku 0-14 – za posledních let o 58 osob, tak i obyvatel v produktivním věku – za posledních 5 let o 552 osob. Přes celkový úbytek však roste obyvatelstvo ve věku 65+ let, což způsobuje i růst věkového průměru, který se během posledních deseti let zvýšil z 37,7 let na 40,4 let.

Tabulka 2 Pohyb obyvatel

		2016	2017	2018	2019	2020
Živě narození		204	233	213	210	198
Zemřelí		197	223	229	209	226
Přistěhovalí		825	738	721	703	668
Vystěhovalí		1072	877	872	762	681
Přírůstek (úbytek)	Přirozený	7	10	-16	1	-28
	Stěhováním	-247	-139	-151	-59	-13
	Celkový	-240	-129	-167	-58	-41

Zdroj: ČSÚ

Jak je již zmíněno u tabulky vývoje počtu obyvatel, dochází k jeho mírnému poklesu, což je způsobeno spíše vystěhováváním obyvatel, než přirozeným úbytkem obyvatelstva, v roce 2016, 2017 a 2019 dokonce docházelo k mírnému přirozenému přírůstku.

Sociální vyloučení v Jirkově

Stanovení jasných kritérií pro kvantifikaci sociálně vyloučených osob je obtížné. Přibližnou velikost cílové skupiny lze odhadnout na základě několika relevantních ukazatelů, jež odkazují k ohrožení různými rizikovými faktory. Jedním z indikátorů může být počet příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi v území. V případě města Jirkov byla analyzována data vztahující se k vyplácení příspěvku na živobytí (dále také „PnŽ“) a doplatku na bydlení (dále také „DnB“) poskytnutá Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR (dále také „MPSV“). Nárok na příspěvek na živobytí vzniká tehdy, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby nebo rodiny tzv. částky živobytí. Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí nebo ho lze přiznat i osobě, která nárok na příspěvek na živobytí nemá, ale její příjem (nebo příjem domácnosti) činí méně než 1,3 násobek částky na živobytí. V 1. čtvrtletí roku 2021 činil v Jirkově počet vyplacených PnŽ 795 a počet vyplacených DnB 272, ve 2. čtvrtletí to bylo 829 vyplacených PnŽ a 262 vyplacených DnB. V následujících tabulkách jsou uvedeny ulice, v nichž byl v červnu 2021 nejvyšší počet příjemců těchto dávek včetně společně posuzovaných osob.

Tabulka 3 Ulice s významným počtem příjemců příspěvku na živobytí včetně společně posuzovaných osob (červen 2021)

Ulice	Příjemci PnŽ včetně společně posuzovaných osob (v absolutních číslech)	Příjemci příspěvku PnŽ (v absolutních číslech)
Ervěnická	122	47
Osvobození	90	25
Krušnohorská	58	25
Studentská	47	21
K. H. Máchy	34	10
Karla Čapka	34	10
K. Marxe	21	9
nám. Dr. E. Beneše	16	12
Generála Svobody	16	1 až 5
J. K. Tyla	16	1 až 5
Šimkova	16	1 až 5
Na Borku	15	10
Pionýrů	14	6

Zdroj: MPSV

Tabulka 4 Ulice s významným počtem příjemců doplatku na bydlení včetně společně posuzovaných osob (červen 2021)

Ulice	Příjemci DnB včetně společně posuzovaných osob (v absolutních číslech)	Příjemci příspěvku DnB (v absolutních číslech)
Ervěnická	41	15
Studentská	21	8
Osvobození	16	1 až 5
Krušnohorská	14	7
Pionýrů	12	1 až 5

Zdroj: MPSV

Nejvyšší počet příjemců PnŽ i DnB (včetně společně posuzovaných osob) byl v červnu 2021 identifikován v ulici Ervěnická. Z hlediska četnosti vyplácení PnŽ následovaly ulice Osvobození, Krušnohorská a Studentská. V případě DnB byla výrazněji zastoupena také ulice Pionýrů. Převážná většina ulic uvedených v obou tabulkách se nachází v oblastech, které byly již dříve identifikovány jako oblasti s vysokou koncentrací sociálně vyloučených osob nebo osob sociálním vyloučením ohrožených (např. Sál & Vepřková 2018) a v nichž byly v roce 2017 vyhlášeny tzv. bezdoplatkové zóny. Mezi ulicemi s vyšším počtem příjemců PnŽ se objevuje i nám. Dr. E. Beneše, což lze vysvětlit tím, že na adrese městského úřadu, mají někteří příjemci dávek hmotné nouze hlášen trvalý pobyt, a proto dochází k významnějšímu výskytu příjemců právě na této adrese. Ulice Studentská prochází sídlištěm s velkokapacitními panelovými domy a nachází se tam azylový dům pro matky s dětmi, čemuž by odpovídal i vyšší počet příjemců PnŽ a DnB (včetně společně posuzovaných osob).

Dalším indikátorem sociálního vyloučení je počet uchazečů o zaměstnání, kteří jsou dlouhodobě v evidenci úřadu práce. Dlouhodobě nezaměstnané (více než 1 rok) lze rovněž označit za osoby ohrožené sociálním vyloučením. K 13. 8. 2021 bylo v Jirkově 420 uchazečů o zaměstnání evidovaných déle než 1 rok. Prostorové rozložení uchazečů o zaměstnání podle ulic v následující tabulce vychází z dat získaných od Krajské pobočky ÚP ČR v Ústí nad Labem.

Tabulka 5 Přehled ulic s nejvyšším počtem uchazečů o zaměstnání evidovaných déle než 1 rok (Jirkov, srpen 2021)

Ulice	Uchazeči o zaměstnání v evidenci déle než 1 rok (v absolutních číslech a v % z celkového počtu UoZ v evidenci déle než 1 rok)	
Ervěnická	54	12,9
Studentská	36	8,6
Krušnohorská	35	8,3
Osvobození	32	7,6
Generála Svobody	22	5,2
Na Borku	22	5,2

Zdroj dat: ÚP ČR Krajská pobočka v Ústí nad Labem

V měsíci srpnu 2021 byla nejvyšší koncentrace uchazečů o zaměstnání evidovaných déle než 1 rok v ulici Ervěnická. Lze konstatovat, že čtyři ulice s nejvyšším počtem těchto uchazečů, jsou ty, v nichž byly v největší míře vypláceny PnŽ a DnB. Šlo převážně o ulice v Nových Ervěnicích, které byly identifikovány jako sociálně vyloučené. Je však třeba brát v úvahu, že v případě ulic Ervěnická a Krušnohorská jde o dlouhé ulice a v případě Studentské se jedná převážně o sídlištní zástavbu s velkokapacitními panelovými domy.

Další skupiny osob ohrožených sociálním vyloučením byly identifikovány na základě rozhovorů s pracovníky organizací poskytujících sociální služby a se zástupci městské policie. Jednalo se o obyvatele azylových domů (AD pro matky s dětmi a AD pro osoby bez přístřeší), jež lze zcela jistě považovat za osoby ohrožené sociálním vyloučením. Vzhledem k tomu, že kapacita azylových domů je dlouhodobě využívána v maximálním rozsahu, je možné všech přibližně 50 - 60 osob využívajících pobytové služby obou těchto zařízení zařadit do skupiny ohrožených sociálním vyloučením. Sociálním vyloučením silně ohroženou skupinou jsou osoby v krajní bytové nouzi - bezdomovectví (osoby „bez střechy“ dle typologie ETHOS). Jejich počet se dle odhadů městské policie a terénních pracovníků pohybuje okolo 5 - 10 osob.

Mezi osoby ohrožené sociálním vyloučením patří také lidé v exekuci, zejména pak lidé s vícečetnými exekucemi (podrobněji viz kapitola Zadluženost). V roce 2020 činil podíl obyvatel s více exekucemi v Jirkově 73 % ze všech osob v exekuci (2 834 z 3 875 osob). Podíl osob s 10 a více exekucemi dosáhl 20 % (784 z 3 875 osob). V osobním bankrotu bylo v roce 2020 celkem 452 obyvatel Jirkova.

Podle Interaktivní mapy sociálně vyloučených lokalit, známé jako Gabalova mapa (dále také „mapa“), byly v Jirkově v roce 2015 identifikovány 3 lokality vykazující znaky sociálního vyloučení. Jednalo se o souvislejší území dvou sídlišť na okraji města, která tvořila skupina domů se zvýšeným podílem obyvatel ohrožených sociálních vyloučením a jeden dům v majetku města. Počet obyvatel těchto lokalit činil dle mapy okolo 3 000 osob. Shodné údaje jsou uvedeny i ve Zprávě o stavu romské menšiny v kraji za rok 2018.

Pro posouzení rozsahu sociálního vyloučení v území byl Agenturou sestrojen tzv. index sociálního vyloučení¹, který souhrnně vyhodnocuje míru sociálního vyloučení na základě údajů z pěti objektivních indikátorů pokrývajících dimenze chudoby (materiálního nedostatku), vyloučení z bydlení, vyloučení z oficiálního trhu práce, vyloučení ze vzdělávání a dimenzi zadluženosti. Konkrétně bylo využito těchto pět indikátorů: osoby v exekuci (data Exekutorské komory ČR), předčasné odchody ze základních škol (data MŠMT), dlouhodobá nezaměstnanost, příspěvky na bydlení a příspěvky na živobytí (data MPSV). Index sociálního vyloučení je měřen na škále 0 až 30 bodů, kdy 0 bodů indikuje žádné nebo minimální zatížení sociálním vyloučením, zatímco 30 bodů indikuje maximální zatížení. Územní úroveň, k níž se index vztahuje, představují obce.

Jirkov se řadí k obcím s hodnotou indexu 12 až 30 bodů, s 22 body však patří mezi obce výrazně zatížené. Hodnoty 22 bodů Jirkov dosáhl v roce 2016, 2018 i 2020. V porovnání mezi roky 2020 a 2018 došlo v dimenzi zadluženosti k poklesu (podíl osob v exekuci se snížil z 25,7 % na 21,5 %), k poklesu došlo i v dimenze chudoby a vyloučení z bydlení (podíl příjemců PnŽ se v průměrném měsíci snížil ze 1,88 % na 1,48 % a podíl příjemců DnB v průměrném měsíci klesl ze 4,73 % na 3,8 %). Ve zbývajících dvou dimenzích sociálního vyloučení (dimenze

¹ Lang, P. & Matoušek, R. 2020. *Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení v území*. Praha: MMR, Odbor pro sociální začleňování.

vyloučení ze vzdělávání a z oficiálního trhu práce) však ve sledovaném období došlo k nárůstu. Podíl předčasných odchodů žáků z běžných tříd základních škol stoupl z 12,92 % na 13,76 % a podíl uchazečů o zaměstnání v evidenci déle než 6 měsíců vzrostl z 3,18 % na 4,49 %.

Bydlení

Podle údajů poskytnutých v květnu 2021 příslušným odborem jirkovského městského úřadu disponovalo město 869 byty. Jako sociální bydlení slouží 24 bytových jednotek v objektu Březenec č. p. 255, které jsou určeny pro osoby s nízkým příjmem nebo v bytové nouzi, jež nedosáhnou na pokrytí nákladů na bydlení z vlastních zdrojů. Bytový fond pro Město Jirkov spravuje společnost zřízená městem – Městská majetková Jirkov, s.r.o. (dále také „MMJ“).

Cena nájemného v městských bytech do konce roku 2016 činila 39,- Kč/měsíc/m². Od ledna 2017 je výše nájemného 44,- Kč/měsíc/m², u bytů přidělovaných po rekonstrukci je to od dubna 2020 59,- Kč/měsíc/m².

V květnu 2021 bylo 795 městských bytů obsazených. Z neobsazených bytů je nutné 44 rekonstruovat – cena rekonstrukce 2 bytů bude vyšší než 400 000,- Kč, u 34 bytů bude cena rekonstrukce 100 000 – 400 000,- Kč, u 8 bytů cena rekonstrukce nepřesáhne 100 000,- Kč. Největší počet bytů má dispozici 2+1 (357) a 3+1 (215), následují byty s dispozicí 1+kk/garsoniera (148) a 1+1 (120). Zbývajících 29 bytů má dispozici 4+1.

Jirkov má schválené zásady, jimiž se stanoví postup při pronajímání bytů v majetku města. Dokument s názvem Pravidla pro pronajímání bytů ve správě Městské majetkové Jirkov, s.r.o.² (dále také „Pravidla pro pronájem“) stanovuje postupy pro přijímání žádostí o přidělení bytu, pronájmy a podnájem bytů, výměny bytů a přechody nájmu. V Pravidlech pro pronájem je zahrnuto i výše uvedené sociální bydlení v Březenci.

Žadatel, tj. osoba starší 18 let, musí vyplnit žádost, která je poté zaevidována do pořadníku žadatelů o byt. V případě uvolnění bytu je žadatel vyzván k prohlídce, pokud projeví zájem, jeho žádost o přidělení bytu MMJ předloží bytové komisi. Bytová komise žádost posoudí a připraví podklady pro jednání Rady města. Bytová komise se skládá z šesti členů a předsedy, kterým je jeden ze zastupitelů. O přidělení bytu rozhoduje Rada města.

Nájemní smlouva je uzavírána na dobu 6 měsíců, a to opakovaně po dobu 3 let. Pokud po dobu 3 let nedojde k porušení podmínek smlouvy, smlouva bude uzavřena na dobu neurčitou.

Město má k dispozici rovněž byty v domech s pečovatelskou službou. Jedná se o byty v domech Ervěnická č. p. 1068 a Červenohrádecká č. p. 1557.

Ve městě byl v roce 2012 ve spolupráci s ASZ zaveden systém prostupného bydlení, který je založen na principu individuálního postupu mezi jednotlivými stupni (noclehárna, azylový dům, návrat z ústavní výchovy / tréninkové bydlení / nájemní bydlení). Zásady pro přidělování bytů v rámci prostupného bydlení jsou upraveny Vnitřním předpisem č. 49/2019³. Koordinátorem prostupného bydlení je odbor sociálních věcí a školství (dále také „OSVaŠ“). Partnerem je

² [Pravidla-pro-p-id-lovani-byt---s-podpisem.pdf \(mmjirkov.cz\)](#), zobrazeno 21. 9. 2021

³ https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewiA2PfwyMnzAhUJG-wKHe5PBTUQFnoECAwQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.jirkov.cz%2Fmodules%2Ffile_storage%2Fdownload.php%3Ffile%3D0de55c20%257C889&usq=AOvVaw0goKNiteBSxX1lBgn5Gtwp, zobrazeno 21. 9. 2021

MMJ, která zajišťuje vyčlenění minimálně 2 bytů ročně a jejich zařazení do prostupného bydlení. Žádost o zařazení do prostupného bydlení může podat osoba s trvalým pobytem v Jirkově. Mezi další podmínky hodnocené při posuzování žádosti patří například bezdlužnost či aktivní přístup k řešení dluhů vůči městu Jirkovu a dalším organizacím nebo spolupráce se Sociální poradnou MěÚSS či dalšími poskytovateli sociálních služeb. OSVaŠ zpracovává hodnotící zprávu pro jednání bytové komise, která na základě předložených materiálů doporučuje přidělení tréninkového bydlení Radě města. Nájemní smlouva tréninkového bydlení je uzavírána nejdéle na 1 rok. Nájemce se zavazuje ke spolupráci s OSVaŠ a s dalšími příspěvkovými či neziskovými organizacemi při řešení své nepříznivé sociální situace. Bytová jednotka tréninkového bydlení může po uplynutí 1 roku přejít do dlouhodobého nájemního bydlení na dobu neurčitou.

Ve vstupní analýze vypracované ASZ v roce 2018 i v dalších dokumentech je vznik lokalit s vysokou koncentrací osob ohrožených sociálním vyloučením v Jirkově dáván do souvislosti s privatizací městského bytového fondu. Podobně jako v sousedním Chomutově měla privatizace vliv především na strukturální změnu skladby obyvatel sídlišť. Kromě původních nájemců se vlastníky bytů staly soukromé právnické i fyzické osoby. Část z nich získala do vlastnictví velký počet bytů na sídlištích. Byty začali postupně prodávat i někteří bydlící vlastníci a to buď realitním kancelářím nebo právnickým či fyzickým osobám, které měly zájem o koupi dalších bytových jednotek. Díky nízkým cenám skupovaly nemovitosti hlavně ty subjekty, které dále zprostředkovávaly pronájem bytů nízkopříjmovým a/nebo sociálně vyloučeným osobám. Postupně tak narůstal počet socioekonomicky slabšího obyvatelstva, což vedlo ke zhoršení životních podmínek v některých lokalitách. Z nichž pak následkem toho začali odcházet obyvatelé v produktivním věku a zejména pak mladší lidé. V rozhovorech provedených s obyvateli sídliště Nové Ervěnice přičítali starousedlíci zhoršení podmínek pro bydlení právě privatizaci domů a změnám ve vlastnické struktuře popsaným výše, a následně též nevhodnému užívání bytů novými obyvateli.

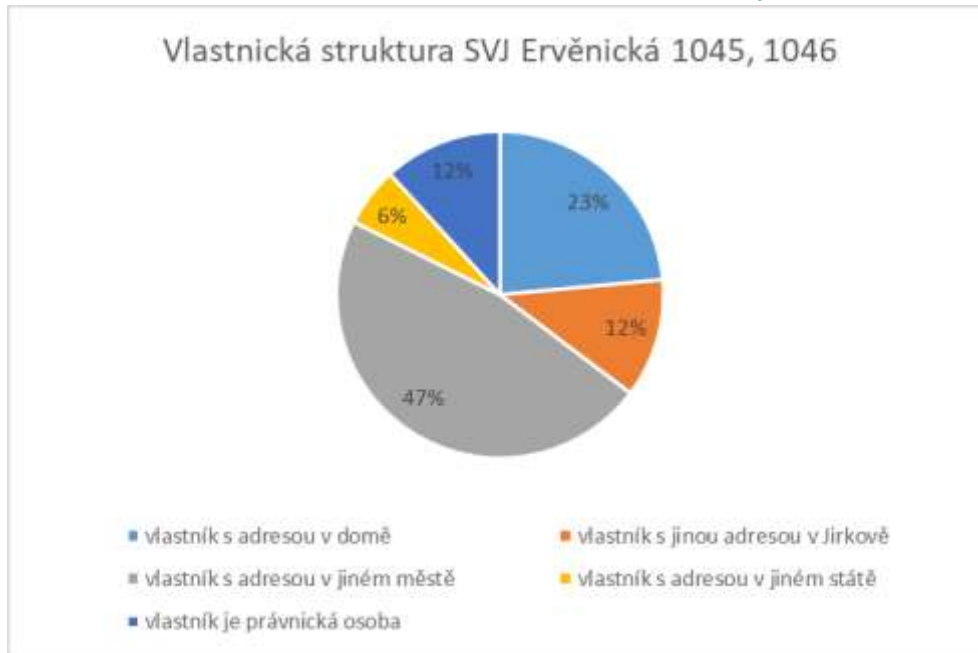
Složení vlastníků bytů v jednotlivých SVJ může významným způsobem ovlivnit fungování správy domů a tím i jejich fyzický stav. V Jirkově se dlouhodobě vyskytují problémy SVJ, které jsou zadlužené především kvůli vlastníků pronajímajícím byty sociálně znevýhodněným. Na jaře roku 2021 se případ jednoho z domů v Ervěnické ulici objevil v médiích - dodavatel tepla ukončil z důvodu dluhu službu a lidé v domě zůstali bez vytápění. Dům s 24 bytovými jednotkami, z nichž je většina pronajímána, se potýká s problémy už několik let. Dluh za teplo v květnu 2021 přesáhl částku 160 000,- Kč, dluh za vodu byl přes 30 000,- Kč⁴. V červenci 2021 byly s některými z obyvatel tohoto domu provedeny rozhovory, z nichž vyplynulo, že situace těchto lidí byla stále nejistá, báli se, že zůstanou bez tepla i vody.

Pro vstupní analýzu autoři vypracovali tabulku, kde byl ve vybraných domech zachycen počet vlastníků bytů s místem pobytu na adrese, kde vlastní bytovou jednotku a počet nebydlících vlastníků. Podle podílu nebydlících vlastníků byly některé domy, resp. SVJ, označeny za ohrožené (Sál & Vepřková 2018, s. 22). Podle tohoto postupu a za využití údajů z katastru nemovitostí lze vlastnickou strukturu výše uvedeného domu v Ervěnické ulici popsat následovně – v říjnu 2021 tam měli největší podíl vlastníci s adresou v jiném městě, následovali vlastníci s adresou v domě, menší podíl měli vlastníci s jinou adresou v Jirkově a

⁴ [Bytovka v Jirkově je kvůli dluhu bez tepla, lidem hrozí i odpojení vody - iDNES.cz](#), zobrazeno 21. 9. 2021

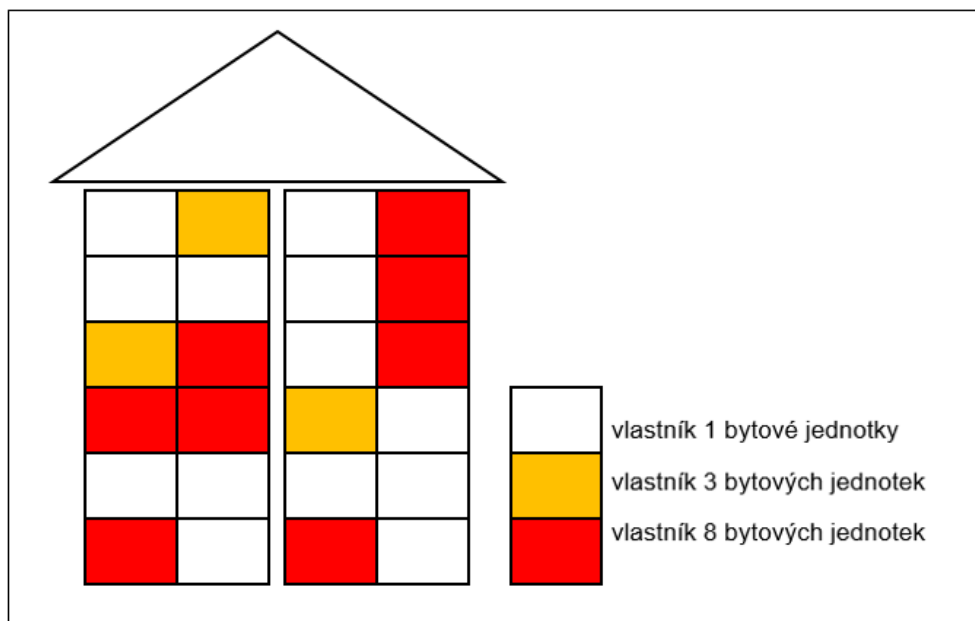
vlastníci s adresou v jiném státě. Dva z vlastníků byly právnické osoby. Z katastru nemovitostí je možné získat přehled o tom, kolik bytových jednotek v říjnu 2021 připadlo na jednotlivé vlastníky. Ve sledovaném domě s 24 bytovými jednotkami vlastnila jedna osoba 8 jednotek a další vlastník měl v SJM 3 jednotky. Ostatní bytové jednotky vlastnila vždy jedna fyzická osoba (případně jde o SJM) nebo jedna právnická osoba. Popsaný stav možná lépe ilustrují následující graf a schéma.

Graf 2 Vlastnická struktura SVJ Ervěnická 1045, 1046 podle adresy vlastníků

Zdroj dat: katastr nemovitostí

Schéma 2 Vlastnická struktura SVJ Ervěnická 1045, 1046 podle počtu bytových jednotek v majetku jednotlivých vlastníků

Zdroj dat: katastr nemovitostí

Ztížený přístup ke kvalitnímu bydlení je jedním z nejzávažnějších projevů sociálního vyloučení. Bytové podmínky osob ohrožených sociálním vyloučením jsou výrazně horší, než je běžný standard. Zpravidla pro ně bývá charakteristické bydlení v ne zcela obvyklých nájemních vztazích (specifické jednání majitelů orientovaných na ubytování této skupiny nájemníků), snížená kvalita bydlení (byty vykazují technické i hygienické nedostatky, jsou nedostatečně vybavené nebo jsou symbolicky vyloučené – jde o tzv. špatné adresy) a malá šance na zlepšení bytové situace.

Osoby ohrožené sociálním vyloučením nacházejí bydlení především v nájemních bytech soukromých vlastníků pronajímajících byty za podmínek, které by byly většinou zájemců o pronájem neakceptovatelné. Trh s byty v Jirkově lze vnímat jako segmentovaný, převážná část osob ohrožených sociálním vyloučením je totiž při hledání bydlení omezena na byty určitých vlastníků v určitých lokalitách. Tito lidé prakticky nemají šanci dostat se do jiných bytů. Platí to zvláště pro Romy, neboť významným limitem získání pronájmu na běžném trhu s byty je velká neochota majitelů pronajímat byty Romům.

Bezpečnost

Pro zhodnocení bezpečnostní situace ve sledovaných obcích může posloužit takzvaný *Index kriminality*⁵, který zpracovává data o trestné činnosti za spádová území jednotlivých obvodních oddělení PČR⁶. Údaje o indexu kriminality za Obvodní oddělení PČR Jirkov v letech 2016 až 2019, včetně počtu trestných činů, jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 6 Index kriminality a počet evidovaných trestných činů za Obvodní oddělení PČR Jirkov v letech 2016 až 2019

	2016		2017		2018		2019		2020 (leden – listopad!)	
	Počet TČ	Index kriminality	Počet TČ	Index kriminality	Počet TČ	Index kriminality	Počet TČ	Index kriminality	Počet TČ	Index kriminality
OO PČR Jirkov	503	207,8	517	213,6	535	221	569	235,1	517	213,6
KŘ PČR Ústecký kraj	18377	221,9	17531	211,6	16560	199,9	17049	205,8	14065	169,8

Zdroj: Mapa kriminality

Z tabulky je patrné, že ve sledovaném období došlo v Obvodním oddělení PČR Jirkov (dále také „Obvodní oddělení“) k nárůstu zjištěné kriminality. Což nekoresponduje s vývojem nápadu trestných činů v Ústeckém kraji i v ČR, kde počet trestných činů spíše klesal. Hodnota indexu kriminality za rok 2019 činila v ČR 189,6 a v Ústeckém kraji to bylo 205,8. Index kriminality v Obvodním oddělení Jirkov za rok 2019 dosáhl hodnoty 235,1 a byl tedy vyšší než v Ústeckém kraji. Podobné hodnoty indexu kriminality jako Obvodní oddělení Jirkov vykazovalo za rok 2019 například Obvodní oddělení Děčín - město (230,3) nebo Obvodní oddělení Březno (231,2).

⁵ Index kriminality udává počet spáchaných trestných činů za zvolené časové období na daném území, přepočtený na 10 tisíc obyvatel.

⁶ <https://www.mapakriminality.cz/>

Údaje zveřejňované v Mapě kriminality vychází z dat o zjištěné trestné činnosti, tzn. o skutcích, o kterých se Policie ČR dozvěděla. Tato data proto nelze vnímat jako ukazatel skutečného stavu kriminality, jde tedy o ukazatel přibližný, zároveň však jediný, který je k dispozici. Latence trestné činnosti, tj. podíl skutků, jež nebyly Policií ČR zjištěny, se v závislosti na typu kriminality pohybuje od jednotek procent až po 80 – 90 % v případě některých mravnostních trestných činů.

Z údajů uvedených v mapě kriminality vyplývá, že ve sledovaném období došlo v Obvodním oddělení PČR Jirkov k nárůstu některých trestných činů, jde například o fyzické útoky nebo o řízení pod vlivem návykové látky.

Tabulka 7 Nápad vybraných trestných činů za Obvodní oddělení PČR Jirkov v letech 2016 až 2019

Vybrané TČ	2016	2017	2018	2019	2020
vraždy	0	1	1	0	0
znásilnění	4	2	0	1	3
fyzické útoky	32	25	33	56	53
loupeže	1	5	6	4	7
vloupání do obydlí	16	15	17	9	4
vloupání do chat a chalup	1	1	0	4	15
krádeže automobilů	5	7	7	7	7
krádeže věcí z automobilů	34	23	20	19	20
krádeže jízdních kol	3	6	8	5	12
výroba, držení a distribuce drog	8	18	16	13	19
řízení pod vlivem návykové látky	9	5	17	17	10
všechny zbývající činy	390	409	410	434	367
celkem TČ	503	517	535	569	517

Zdroj: Mapa kriminality

Podle údajů poskytnutých vedoucím Obvodního oddělení Jirkov bylo v roce 2019 spácháno 18 skutků spadajících do kategorie násilné kriminality, v roce 2020 počet skutků vzrostl na 29. Počet krádeží vloupáním v meziročním srovnání klesl (2019 – 42 vs. 2020 – 25), totiž platí i pro krádeže prosté (2019 – 78 vs. 2020 – 39) i pro ostatní majetkovou kriminalitu (2019 – 65 vs. 2020 – 29 skutků). Počet přestupků evidovaných Policií ČR na území města Jirkova v roce 2019 činil celkem 539 skutků, v roce 2020 jejich počet stoupl na celkem 551 skutků.

Městskou policií Jirkov byly poskytnuty statistické údaje o skutcích řešených v územích, kde byly identifikovány sociálně vyloučené lokality. Jedná se o Nové Ervěnice, Vinařice II a Březanec 255. Údaje jsou zpracovány v následující tabulce.

Tabulka 8 Nápad vybraných přestupků v území Nových Ervěnic, Vinařice II a Březenec (2019 a 2020)

	Nové Ervěnice		Vinařice II		Březenec 255	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Počet událostí celkem	1356	1483	1739	1802	8	10
Přestupky proti veřejnému pořádku	369	397	225	244	0	6
Přestupky proti občanskému soužití	83	105	97	105	0	1
Přestupky proti majetku	65	90	83	53	0	0
Zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek	5	14	26	5	0	0

Zdroj: MP Jirkov

Zástupci Městské policie v souvislosti se zabezpečováním místních záležitostí veřejného pořádku a stavu veřejného pořádku kladně hodnotili zapojení města do projektu Asistent prevence kriminality (dále také „APK“). Projekt Asistent prevence kriminality je v Jirkově realizován od roku 2013. Asistenti prevence kriminality vykonávají svoji činnost v pracovních dnech v 8 hodinových směnách. Před odchodem na obchůzky probíhá jejich instruktáž, na které dostávají informace potřebné pro plnění úkolů.

Mezi preventivní opatření proti nárůstu sociálně patologických jevů patří rovněž obecně závazné vyhlášky (dále také „OZV“). V Jirkově platí například OZV o stanovení podmínek pro pořádání, průběh a ukončení veřejnosti přístupných tanečních zábav, diskoték a jiných kulturních podniků k zajištění veřejného pořádku, OZV o omezení provozování některých hazardních her, OZV o zákazu požívání alkoholických nápojů na vybraných veřejných prostranstvích.

Riziková místa a faktory snižující pocit bezpečí – zjištění z dotazníkového šetření

V Jirkově, podobně jako v dalších městech České republiky, hraje významnou roli i další dimenze bezpečnosti, kterou je pocit bezpečí. Tento pocit se u každého jedince liší, je ovlivněn celou řadou různých faktorů. Mezi tyto faktory patří individuální postoje a názory, délka pobytu v místě bydliště, znalost prostředí, ale například i zdravotní stav. Důležitým faktorem je též funkčnost lokální komunity a míra sociální soudržnosti. Významný vliv má také sociální a fyzické prostředí, média, legislativa státu atd.⁷

Obyvatelé se tak nemusí cítit bezpečně v místech, která nevykazují významnější nápad trestné nebo přestupkové činnosti. Pocity strachu mohou umocňovat nepřehledná, opuštěná, málo osvětlená a zanedbaná místa, typicky se jedná o parky, podchody, prostranství v blízkosti nádraží a okolí nočních podniků. Obavy a nepříjemné pocity v lidech může vzbuzovat i přítomnost jednotlivců nebo skupin osob projevujících se nestandardním chováním (hlučnost, vulgárnost, projevy agresivity) nebo osob, jež se jakýmkoliv způsobem odlišují (vzhled, životní styl). Strach mají lidé také z osob, jejichž negativní obraz přejímají například

⁷<https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/183/pdf>, zobrazeno 14. 9. 2021

z médií, aniž by vycházeli ze svých vlastní zkušeností či zážitků. Téma pocitu strachu, respektive pocitu bezpečí, bude více rozpracováno v následujícím textu.

Cílem této části zprávy není zhodnocení skutečného výskytu kriminality, ale zachycení její percepce obyvateli města, protože snížený pocit bezpečí významně ovlivňuje kvalitu života jednotlivce i občanské soužití. Hlavním cílem je identifikovat místa na území města, která obyvatelé vnímají rizikově z pohledu vlastní bezpečnosti. Nejen samotná kriminalita, ale i snížený pocit bezpečí představuje důležité téma v politice města a zároveň je i oblastí, na niž se Agentura pro sociální začleňování prostřednictvím svých opatření zaměřuje, například součinností při tvorbě opatření či vytváření dokumentů týkajících se prevence kriminality.

K dosažení hlavního cíle, kterým je vymezení lokalit strachu z kriminality, bylo v létě roku 2021 výzkumníky ASZ realizováno dotazníkové šetření mezi obyvateli Jirkova. Kromě identifikování lokalit vnímaných oslovenými respondenty jako místa, kde ve vyšší míře vnímají pocit strachu, je dalším cílem práce zjistit kdo nebo co představuje zdroj nebezpečí v uváděných lokalitách.

Dotazníkové šetření proběhlo v červenci a srpnu 2021 s účastí 82 respondentů (osob starších 15 let). Respondenti byli kontaktováni přímo v ulicích města Jirkova. Dotazník zahrnoval otázky na pocit bezpečí, riziková místa a viktimizaci. Úvodní otázka směřovala obecně k pocitu bezpečí v Jirkově. Druhá část dotazníku byla soustředěna na identifikaci konkrétních míst, kde se respondenti necítí bezpečně a rovněž na to, aby se respondenti vlastními slovy pokusili vysvětlit, co je v těchto místech příčinou či zdrojem jejich sníženého pocitu bezpečí. Třetí část dotazníku představovala otázka týkající se vlastní zkušenosti respondentů s kriminalitou. Závěrečná část dotazníku byla určena k získání demografických údajů vztahujících se k respondentům (pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání, bydliště).

Limitujícím faktorem šetření byl do jisté míry způsob výběru vzorku respondentů a jeho reprezentativnost. Vytvoření reprezentativního vzorku však nebylo ambicí výzkumu. Z poznatků získaných dotazníkovým šetřením lze identifikovat místa na území města, která jsou vnímána jako riziková. Vnímání rizikovosti u některých míst závisí také na denní době. Řada míst je vnímána jako výrazně rizikovější ve večerních a nočních hodinách. U dalších míst, jako jsou například náměstí, se může v průběhu dne měnit příčina strachu - dopolední a odpolední hodiny se pojí se zvýšenou mírou obav z okradení, ale v nočních hodinách převažuje spíše strach z přepadení.

Výsledný vzorek respondentů vznikl metodou výběru na základě dostupnosti a dobrovolnosti – obyvatelé Jirkova byli oslovováni přímo v ulicích města. Vzhledem k tomu, že pocit bezpečí je velmi subjektivní a odlišnosti v percepci bezpečnosti mezi muži a ženami i mezi různými věkovými skupinami potvrzuje řada výzkumů⁸, bude nejprve detailněji představen výzkumný vzorek.

Celkový počet respondentů činil 82 osob, z toho bylo 34 mužů a 48 žen. Ve vzorku převažovaly ženy nad muži (58,5 % vs. 41,5 %), což není u podobných šetření neobvyklé, neboť ženy bývají více ochotné participovat jako respondentky.

⁸<https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/183/pdf>, zobrazeno 14. 9. 2021

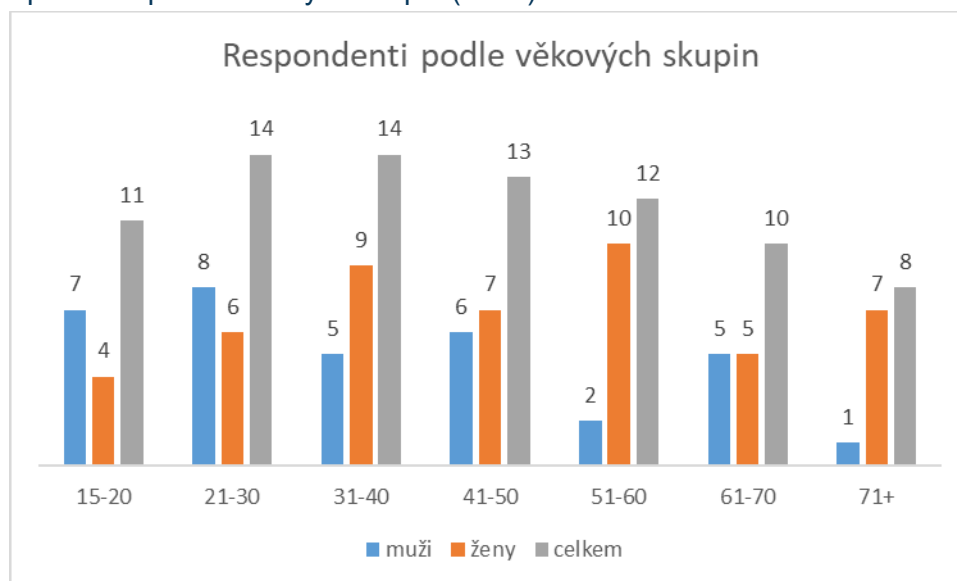
Tabulka 9 Respondenti podle věku a pohlaví (n=82)

Věk	Celkem (v %)	Muži (v %)	Ženy (v %)
15 – 20 let	13,4	8,5	4,9
21 – 30 let	17,1	9,8	7,3
31 – 40 let	17,1	6,1	11,0
41 – 50 let	15,9	7,3	8,5
51 – 60 let	14,6	2,4	12,2
61 – 70 let	12,2	6,1	6,1
71 let a více	9,8	1,2	8,5

Zdroj dat: dotazníkové šetření

Věkovou strukturu respondentů detailněji znázorňuje graf 3. Mezi oslovenými respondenty byly nejčastěji zastoupeny osoby ve věku 21 – 30 let a 31 – 40 let. Dále to byli zástupci věkové kategorie 41 – 50 let. Následovaly věkové skupiny 51 – 60 let a 15 – 20 let. Nejmenší zastoupení měly osoby ve věku 61 – 70 let a lidé nad 71 let. Ženy výrazněji převažovaly nad muži ve věkové skupině 71 a více let a 51 – 60 let.

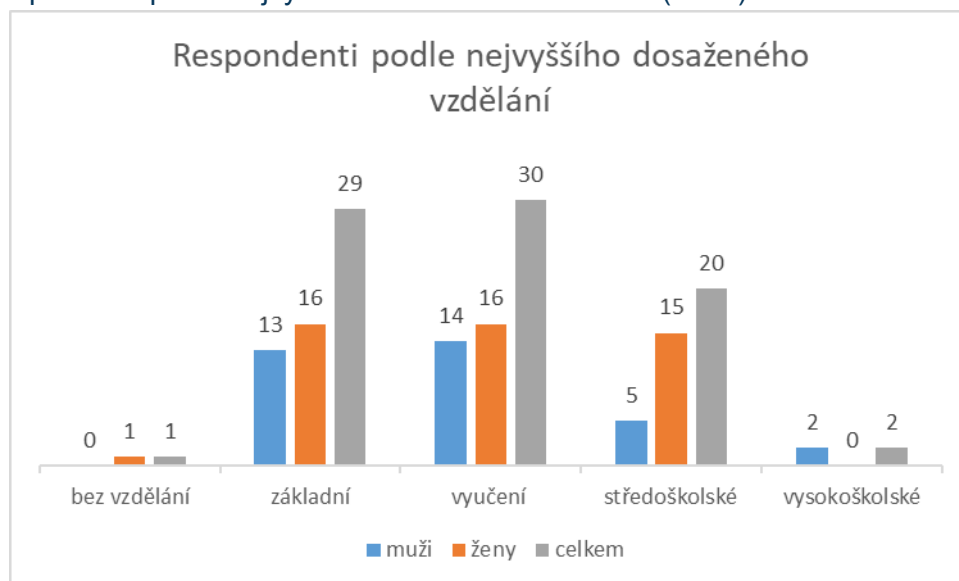
Graf 3 Respondenti podle věkových skupin (n=82)

Zdroj dat: dotazníkové šetření

Z hlediska vzdělanostní struktury byli nejvíce zastoupeni respondenti, kteří mají výuční list, ti tvořili 36,6 % z celkového počtu oslovených. Následovaly osoby se základním vzděláním, jež představovaly 35,4 %. Respondenti se středoškolským vzděláním byli zastoupeni 24,4 %. Vysokoškoláci tvořili 2,4 %. Zbývající 1,2 % představovaly osoby bez vzdělání. Mezi muži byli výrazněji zastoupeni vyučení (17,1 %) a ti, kteří mají základní vzdělání (15,9 %). V případě žen tomu bylo podobně – vyučené (19,5 %) a se základním vzděláním (19,5 %), jen mezi nimi výrazně více zastoupeny středoškolačky (18,3 %). Podle výsledků Sčítání lidu, domů a bytů 2011 byli v Jirkově nejvíce zastoupeni lidé se středním vzděláním bez maturity – vyučení, následovali lidé se základním vzděláním a středoškoláci. Vzdělanostní struktura vzorku tedy zhruba odpovídala vzdělanostní struktuře v Jirkově.

Graf 4 Respondenti podle nejvyššího dosaženého vzdělání (n=82)

Zdroj dat: dotazníkové šetření

Úvodní otázka dotazníku směřovala obecně k pocitu bezpečí v Jirkově. Názor, že v Jirkově není místo, kde se respondent necítí bezpečně, vyjádřilo 51 osob, tj. 62,2 % z celkového počtu oslovených - 23 mužů a 28 žen. Mezi těmito respondentkami převažovaly ženy nad 41 let. Výrazněji pak byly zastoupeny respondentky nad 71 let. Starší respondentky deklarovaly postoj, že se v Jirkově cítí bezpečně, ale dodávaly, že se ve večerních a nočních hodinách ve městě nepohybují:

„Večer nikam nechodím, přes den se nebojím.“ (žena, 76 let)

„Všude se cítím bezpečně, večer nechodím ven.“ (žena, 73 let)

I když těchto 28 žen odpovědělo, že se ve městě cítí bezpečně, mnohé z nich svou odpověď různým způsobem doplnily:

„Nikde se nebojím, jen mám strach o děti - bojím se, aby je nenapadli narkomani.“ (žena, 39 let)

„Ano, cítím se bezpečně, ale v noci může být problematická zadní část sídliště Nové Ervěnice“ (žena, 36 let)

„Cítím se bezpečně. Výjimka jsou Nové Ervěnice Je to jediná horší lokalita v Jirkově – vyrostla jsem tam, rodiče tam stále bydlí“ (žena, 27 let)

Muži zastávající tento názor tvořili podobně početnou skupinu. Z hlediska věku mezi nimi byli nejvíce zastoupeni respondenti mladší 20 let, dvacátníci, třicátníci a čtyřicátníci. Jednoznačnou kladnou odpověď na položenou otázku však dalo jen 5 z nich. Ostatní své odpovědi doplňovali:

„V každém městě je nějaké horší místo, ale cítím se tady bezpečně.“ (muž, 19 let)

„Ano, nikde v Jirkově se nebojím, ale dokážu si představit, že pro někoho to může být nepříjemné v Ervěnicích.“ (muž, 31 let)

„Nové Ervěnice asi nejsou úplně bezpečná lokalita, ale moc si toho nevšímám.“ (muž, 29 let)

Celkem 53 respondentů, tj. téměř 65 %, označilo některou z lokalit ve městě jako rizikovou, resp. jako lokalitu, v níž se necítí bezpečně. Respondenti měli možnost uvést více lokalit.

Lokality uváděli i respondenti, kteří odpověděli, že se cítí v Jirkově bezpečně. V odpovědích se objevilo 8 lokalit nebo míst, která oslovení shledávají jako riziková. Přehled nejčastěji identifikovaných míst, jež respondenti spojují s pocitem ohrožení, ukazuje následující tabulka.

Tabulka 10 Nejčastěji identifikovaná riziková místa v Jirkově

Lokalita	Počet respondentů, kteří místo uvedli	Podíl respondentů, kteří místo uvedli (v %)*
Nové Ervěnice (sídliště)	36	67,9 %
Olejomlýnský park	6	11,3 %
Ulice Na Borku (u převaděče)	5	9,4 %
Ulice U Sauny	5	9,4 %
Podchod na Písečnou	5	9,4 %

Zdroj dat: dotazníkové šetření

* Vztaženo k počtu respondentů, kteří nějaké místo uvedli (n=53). Respondenti mohli uvést více lokalit. V tabulce jsou uvedena pouze místa, jež zmínilo alespoň 5 respondentů.

Tyto lokality – „hot spoty“ strachu – budou nyní stručně představeny a graficky znázorněny. Pozornost bude věnována zejména tomu, jak tato místa vnímají respondenti v závislosti na pohlaví nebo věku.

Nejčastěji uváděnou lokalitou byly Nové Ervěnice. Někteří respondenti lokalitu ještě blíže specifikovali – zadní část Nových Ervěnic, stará část sídliště Nové Ervěnice, starší část Ervěnic (u Písečné). Tato lokalita byla jako riziková označena 36 respondenty. Jednalo se o 13 mužů a 23 žen. U respondentů obou pohlaví, kteří uvedli Masarykovo náměstí jako místo, kde se necítí bezpečně, byly věkové skupiny zastoupeny v podstatě rovnoměrně. Některé respondentky svůj snížený pocit bezpečí zdůvodnily negativní zkušeností. Většinou se jednalo o vulgární pokřikování. Strach z vlastní viktimizace (především z toho, že se stanou obětí fyzického napadení) nebo z viktimizace dětí však uváděly i respondentky, jež žádnou takovou zkušenost neměly. Zvýšená citlivost žen vůči rizikům odpovídá poznatkům řady studií⁹.

V rámci dotazníkového šetření bylo zjišťováno i to, zda respondenti mají strach z určitých lidí či skupin osob. Detailněji bude tato problematika popsána dále v textu, na tomto místě budou zmíněny skupiny, jež byly uváděny v souvislosti se sníženým pocitem bezpečí v Nových Ervěnicích. Respondenti mohli opět uvést libovolný počet takových skupin osob. Nejčastěji byli zmiňováni Romové¹⁰ a osoby závislé na nealkoholových drogách. Dále byly uváděny skupinky dětí a mládeže (partičky) a osoby bez domova.

⁹Srov. Krulichová, E. (2016). Kdo se obává kriminality a jak tyto obavy ovlivňují důvěru ve vybrané společenské instituce v České republice. *Sociologický časopis*, 52 (2), 131-135.

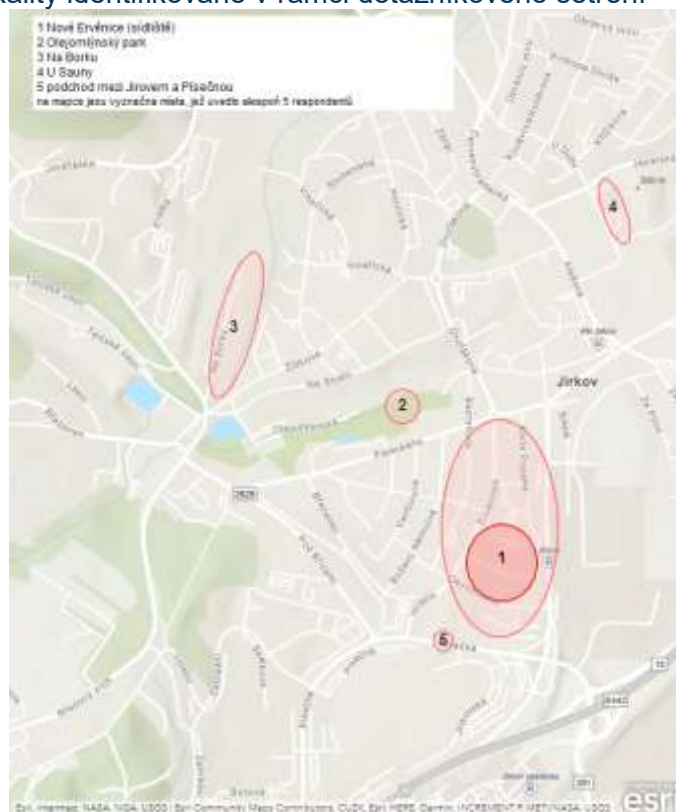
¹⁰Termín „Romové“ je zde použit pro skupinu osob, která byla takto označena přímo respondenty.

Mapa 2 Nové Ervěnice

K lokalitám identifikovaným na základě odpovědí respondentů jako rizikové se dále řadí Olejomyšský park (2). Tato lokalita byla označena 6 respondenty. Další místa uvedlo vždy pět respondentů. Šlo o ulici Na Borku (3), kde respondenti konkretizovali oblast u převaděče, dále o ulici U Sauny (4) a o podchod (5) mezi Novými Ervěnicemi a chomutovským sídlištěm Písečná.

Mapa 3 Rizikové lokality identifikované v rámci dotazníkového šetření

Některé lokality identifikované na základě dotazníkového šetření se shodují s lokalitami, které byly zmíněny v rozhovorech s městskými strážníky a asistenty prevence kriminality. Oslovení zástupci městské policie Jirkov označili místa v Nových Ervěnicích, která na základě své znalostí a zkušeností považují za problematická. Jednalo se o okolí tzv. Majáku, prostranství před domem v ulici J. K. Tyla a obecně o veřejné prostory mezi domy v ulicích Osvobození, K. H. Máchy, K. Čapka, Ervěnická, Šimkova, J. K. Tyla a Fr. Schmieda¹¹.

Kromě identifikace rizikových lokalit bylo dalším z cílů šetření zjistit, kdo nebo co představuje zdroj nebezpečí v konkrétních místech. Respondenti mohli uvést libovolný počet odpovědí. Celkem této možnosti využilo 34 respondentů. Největší počet z nich negativně hodnotil přítomnost Romů, osob závislých na návykových látkách, bezdomovců, skupin dětí a mládeže („party“). Romy jako skupinu osob, jež v nich vzbuzuje pocit strachu či sníženého bezpečí, označilo více než 20 % respondentů. Ve srovnání s výsledky z jiných měst byla četnost těchto odpovědí nižší¹², přesto však bylo z komentářů respondentů zřejmé, že i v Jirkově se jedná o rezonující téma. Někteří respondenti měli potřebu upozornit na údajné zvýhodňování Romů oproti ostatním nebo na zneužívání sociálních dávek. Několik respondentů zmínilo osobní zkušenost se skutky, které byly spáchány osobami, jež označili za Romy. Jednalo se o napadení (skutky řešila Policie ČR). Respondenti uváděli, že již samotná přítomnost více Romů v nich vzbuzuje pocity nejistoty a strachu. Někteří specifikovali situace, které u nich vyvolávají pocit strachu. Šlo většinou o kombinaci více faktorů – konfrontaci s větším počtem osob (mladých Romů), denní dobu a specifické místo (některé ulice na sídlišti Nové Ervěnice).

Mezi skupiny osob, které vnímají jako rizikové, zařadili respondenti dále osoby závislé na návykových látkách. Tito lidé byli uvedeni téměř 20 % oslovených. Respondenti se necítí bezpečně ani v místech, kde jsou přítomny osoby bez domova, kterým je často přisuzována závislost na alkoholu, což ještě může zvyšovat pocity strachu u rezidentů nebo kolemjdoucích. Další skupinou, jejíž přítomnost v respondentech podle jejich vyjádření vzbuzuje obavy, byly skupinky dětí a mládeže. Tuto skupinu uvedlo 14 % dotázaných, jež některou ze skupin označili. Část z těchto respondentů upřesňovala, že jde zejména o skupinky romských dětí nebo mladých Romů, většina ale takto konkrétní nebyla.

Podle pracovníků organizací poskytujících sociální služby i zástupců městské policie jde zejména o děti a mladé lidi, kteří volný čas tráví venku a tím pádem jsou více náchylní k rizikovým aktivitám, jež mohou přerůst v přestupkovou nebo trestnou činnost či v ohrožení sociálně patologickými jevy. Tito respondenti rovněž poukazovali na skutečnost, že dětem z rodin ohrožených sociálním vyloučením, kterých je z důvodu dostupnosti bydlení v některých lokalitách vyšší koncentrace, chybí možnost trávit volný čas jinde než na ulici. Zdánlivě jednoduchá otázka hřišť bývá často velmi obtížně řešitelná. Část veřejnosti je totiž pro jejich zachování a novou výstavbu, zatímco druhá razantně odmítá i stávající hřiště. Příkladem mohou být hřiště na sídlišti Nové Ervěnice (viz Duffek & Jašek, 2021).

¹¹ Tématu veřejného prostoru a jeho užívání na sídlišti Nové Ervěnice se věnuje výzkumná zpráva A. Duffka a M. Jaška „Veřejný prostor a sociálně vyloučené lokality“, ASZ 2021. Duffek, A., & Jašek, M. (2021). Veřejný prostor a sociálně vyloučené lokality. Praha: ASZ.

¹²Srov. Toušek, L. & Ganický, B, 2014, *Analýza strachu z kriminality ve Velkých Hamrech (Zpráva z šetření)*. Plzeň: Centrum aplikované antropologie a terénního výzkumu při Katedře antropologie Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni, s. 29

Shrnutí hlavních zjištění terénního šetření

V rámci dotazníkového šetření bylo osloveno 82 obyvatel Jirkova starších 15 let. Celkem 53 respondentů, tj. téměř 65 %, označilo některou z lokalit ve městě jako rizikovou, resp. jako lokalitu, v níž se necítí bezpečně.

Mezi místa nejčastěji identifikovaná jako riziková patřilo 6 následujících lokalit:

Nové Ervěnice (sídliště Nové Ervěnice)

Olejomlýnský park

ulice Nad Borkem

ulice U Sauny

podchod mezi Jirkovem a chomutovským sídlištěm Písečná

Nejčastěji uváděnou lokalitou byly jednoznačně Nové Ervěnice, které jako rizikové označilo 36 respondentů.

Snížený pocit bezpečí v Nových Ervěnicích spojila většina respondentů s Romy a osobami závislými na návykových látkách, které označili jako skupiny, jichž se v této lokalitě obávají či se domnívají, že zde potenciálně zvyšují riziko páchání kriminality.

Zaměstnanost

Podíl nezaměstnaných osob dosáhl v srpnu 2021 v Ústeckém kraji hodnoty 5,32 %. Nezaměstnanost mužů poklesla na hodnotu 4,63 %, nezaměstnanost žen se snížila na 6,05 %. Pokles nezaměstnanosti byl zaznamenán ve všech okresech Ústeckého kraje. Nezaměstnanost v kraji byla v srpnu 2021 druhá nejvyšší z celé ČR.

Na úrovni okresů byly v rámci Ústeckého kraje patrné výraznější rozdíly. Nejvyšší podíl nezaměstnaných k 31. 8. 2021 vykazoval okres Most (6,88 %). Následovaly okresy Chomutov (6,10 %), Ústí nad Labem (6,08 %) a Louny (5,63 %). Nejnižší podíl nezaměstnaných byl zaznamenán v okrese Litoměřice (3,25 %)¹³.

V okrese Chomutov byly z hlediska podílu nezaměstnaných mezi jednotlivými obcemi rovněž poměrně výrazné rozdíly. K 31. 8. 2021 vykazovalo 8 obcí podíl nezaměstnaných maximálně 3,0 %. Jde vesměs o malé obce nejčastěji jen s desítkami obyvatel v produktivním věku. V porovnání měst s více než 10 tisíci obyvatel byla z hlediska podílu nezaměstnaných nejvyšší hodnota zaznamenána v Jirkově (8,1 %), následoval Chomutov (6,6 %) a Kadaň (6,2 %). Nejvyšší podíl nezaměstnaných osob v okrese Chomutov byl zaznamenán v obci Rokle, kde jeho hodnota činila 16,4 %¹⁴.

¹³ Údaje uvedené v úvodní části textu vycházejí z dat zveřejněných na webu ČSÚ, [Nezaměstnanost v Ústeckém kraji v srpnu 2021 | ČSÚ v Ústí nad Labem \(czso.cz\)](https://www.czso.cz)

¹⁴ Všechny údaje uvedené v tomto odstavci pocházejí ze statistik zveřejněných na Portálu MPSV, [Vizualizace \(mps.v.cz\)](https://vizualizace.mpsv.cz)

Tabulka 11 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v Jirkově v letech 2016 - 2020 (v %) (včetně podílu nezaměstnaných osob k 31. 8. 2021)

Podíl nezaměstnaných osob v Jirkově (v %)					
31. 12. 2016	31. 12. 2017	31. 12. 2018	31. 12. 2019	31. 12. 2020	31. 8. 2021
10,1	7,0	6,1	6,3	7,5	8,1

Zdroj dat: Portál MPSV

Podle statistiky nezaměstnanosti poskytované Ministerstvem práce a sociálních věcí bylo v Jirkově v srpnu 2021 evidováno 1 063 dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 - 64 let. Tito uchazeči tvořili 8,1 % z celkového počtu obyvatel města ve věku 15 - 64 let, který činil 13 134 osob. Celkový počet uchazečů o zaměstnání v srpnu 2021 byl 1 108 osob. V tabulce níže jsou uvedeny údaje o počtu uchazečů o zaměstnání k 31. 12. roku 2016, 2018, 2020 a k 31. 8. 2021 rozříděné podle délky evidence. Z dat je zřejmé, že v průběhu roku 2021 začal stoupat počet osob dlouhodobě evidovaných ÚP ČR. Počet uchazečů evidovaných déle než 12 měsíců i uchazečů evidovaných déle než 24 měsíců jsou k 31. 8. 2021 vyšší než byly v roce 2018 k 31. 12.

Tabulka 12 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání v Jirkově v letech 2016 – 2020 (včetně počtu uchazečů o zaměstnání k 31. 8. 2021), tříděno dle délky v evidenci

	Počet uchazečů o zaměstnání v Jirkově			
	31. 12. 2016	31. 12. 2018	31. 12. 2020	31. 8. 2021
UoZ celkem	1456	872	1027	1108
UoZ v evidenci déle než 6 měsíců	920	423	590	665
UoZ v evidenci déle než 12 měsíců	725	289	369	458
UoZ v evidenci déle než 24 měsíců	537	213	170	240

Zdroj: MPSV ČR

Podrobnější statistické údaje o uchazečích o zaměstnání vychází z dat poskytnutých Generálním ředitelstvím Úřadu práce České republiky (dále také „GŘ ÚP ČR“). Dle těchto dat bylo k 30. 6. 2021 v Jirkově celkem 1 099 evidovaných uchazečů o zaměstnání. Z celkového počtu uchazečů tvořily ženy 52 % (570 osob) a muži 48 % (529 osob). Celkem 40 % uchazečů o zaměstnání bylo v evidenci úřadu práce déle než 1 rok. Tuto skupinu 442 uchazečů, kteří byli v evidenci déle než rok, lze označovat jako dlouhodobě nezaměstnané. Počet žen v evidenci nad 12 měsíců činil 249 osob.

Tabulka 13 Evidovaní uchazeči o zaměstnání v Jirkově podle délky evidence (červen 2021)

	Celkem evidovaných uchazečů	V evidenci nad 1 rok	V evidenci nad 6 měsíců
Celkem	1099	442	643
Muži	529	193	290
Ženy	570	249	353

Zdroj dat: GŘ ÚP ČR

Z pohledu vzdělanostní struktury uchazečů zaujímali v Ústeckém kraji v letech 2005–2019 nejvýznamnější postavení uchazeči se základním vzděláním, následovali uchazeči se středním odborným vzděláním s výučním listem. Poslední významnou skupinou uchazečů o zaměstnání (do roku 2016 třetí největší, od roku 2017 čtvrtou největší) byli uchazeči s úplným středním odborným vzděláním s maturitou bez výučního listu. Ostatní kategorie nepřesáhly v jednotlivých letech 5 %. Zastoupení jednotlivých skupin se postupně vyvíjelo. V letech 2015–2019 se výrazně zvýšil podíl uchazečů bez vzdělání, zatímco v letech 2005 až 2014 představoval pouze 0,1 % na celkovém počtu uchazečů, v roce 2019 to bylo již 13,9 %. U ostatních stupňů vzdělání byl nárůst do 1 p. b. Nejvýznamnější pokles mezi roky 2005 a 2019 byl zaznamenán u uchazečů se základním vzděláním (o 11,5 p. b.) ze 43,1 % v roce 2005 na 31,7 % v roce 2019. Druhý nejvyšší pokles byl u osob se středním odborným vzděláním s výučním listem, a to o 6,4 p. b., když v roce 2005 zaujímali tyto uchazeči 36,1 % a v loňském roce 29,7 %. Za sledovaných 15 let se mírně snížilo zastoupení uchazečů středního a středního odborného vzdělání bez maturity a bez výučního listu a úplného středního vzdělání. Stagnoval podíl uchazečů s nižším středním vzděláním a doktorským vzděláním¹⁵.

Podle údajů poskytnutých GŘ ÚP ČR byli v Jirkově k 30. 6. 2021 v celkovém počtu evidovaných uchazečů o zaměstnání nejvíce zastoupeni lidé se základním vzděláním (46 %, 509 osob). Následovali vyučení (33 %, 361 osob) a lidé s maturitou (13 %, 147 osob). Podíl žen se základním vzděláním na celkovém počtu evidovaných uchazečů činil 53 %, podíl vyučených žen byl 27 % a podíl žen s maturitou 12 %.

Tabulka 14 Evidovaní uchazeči o zaměstnání v Jirkově podle dosaženého vzdělání (červen 2021)

	Celkem uchazečů	v % z celkového počtu UoZ	Muži	v % z celkového počtu UoZ	Ženy	v % z celkového počtu UoZ
Základní vzdělání	509	46	207	19	302	27
Vyučení	361	33	205	19	156	14
S maturitou	147	13	77	7	70	6

Pozn.: K dispozici byly pouze údaje za evidované uchazeče se základním vzděláním, vyučené a uchazeče s maturitou.

Zdroj dat: GŘ ÚP ČR

¹⁵ Viz [Nezaměstnanost v Ústeckém kraji v období 2005–2019 | ČSÚ v Ústí nad Labem \(czso.cz\)](#), zobrazeno 13. 9. 2021

Z poskytnutých dat vztahujících se k 30. 6. 2021 dále vyplývá, že mladiství představovali necelá 2 % celkového počtu evidovaných uchazečů. Mladiství nezaměstnaní déle než 6 měsíců tvořili necelé 1 % ze všech evidovaných uchazečů.

Jirkov a okolí představuje podle *Zprávy o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2020 a strategii APZ pro rok 2021* nejvíce postiženou oblastí v rámci okresu Chomutov. Jedná se o lokalitu bez strategické průmyslové zóny, čemuž odpovídá i nejmenší počet hlášených volných pracovních míst. Zároveň je tento mikroregion dlouhodobě poznamenán nejvyšším úbytkem pracovních míst v těžebním a zpracovatelském průmyslu¹⁶.

Situaci na trhu práce v roce 2020 a 2021 ovlivnila pandemie Covid-19 a s ní související opatření v ČR i v SRN. Vlivem pandemie došlo již v roce 2020 ke zhoršení ekonomických ukazatelů a tempo růstu ekonomiky se zpomalilo. Tato situace se projevila i v poptávce po pracovní síle, výrazně patrné to bylo například v segmentu služeb. Jak ukazují výše uvedená data, došlo k postupnému nárůstu počtu uchazečů o zaměstnání. I přes pomoc zaměstnavatelům postiženým pandemickou krizí prostřednictvím programu Antivirus a Kurzarbeit, lze očekávat další nárůst uchazečů o zaměstnání v evidenci.

Z hlediska skladby uchazečů o zaměstnání se nejobtížněji shání uplatnění na trhu práce uchazečům s kumulací handicapů (nízké vzdělání a kvalifikace, zdravotní stav, věk, péče o děti (zejména u samoživitelek), dojíždka do zaměstnání, exekuce, ztráta pracovních návyků související s dlouhodobou nezaměstnaností i nedostatečná motivace hledat zaměstnání). Mezi ohrožené uchazeče patřili v roce 2021 především osoby dlouhodobě evidované, osoby se zdravotním postižením, osoby bez vzdělání či se základním vzděláním, dále ale také např. absolventi škol a zejména mladiství bez praxe, osoby starší 50 let věku, osoby pečující o dítě do 15 let věku či osobu blízkou, matky samoživitelky, osoby v hmotné nouzi, osoby bez domova, osoby závislé na návykových látkách, osoby po návratu z trestu odnětí svobody a osoby, u nichž by mohlo setrváním v dlouhodobé nezaměstnanosti dojít k sociálnímu vyloučení.

Na snižování nezaměstnanosti je zaměřena celá řada poradenských programů, rekvalifikací i projektů ESF a podpora nástroji aktivní politiky zaměstnanosti (dále také „APZ“). Nástroje APZ se zaměřují zejména na podporu rizikových skupin uchazečů – osoby dlouhodobě nezaměstnané, mladé lidi do 25 let, osoby starší 50 let a osoby se zdravotním znevýhodněním. Na území Ústeckého kraje jsou realizovány regionální individuální projekty: „Flexibilně do práce v Ústeckém kraji“, „Společně to dokážeme v Ústeckém kraji“ a „Záruky pro mladé v Ústeckém kraji“.

Projekt „Flexibilně do práce v Ústeckém kraji“ je zaměřen na řešení problémů se zaměstnaností osob pečujících o dítě do 15 let věku a osob pečujících o závislé členy rodiny. Projekt „Společně to dokážeme v Ústeckém kraji“ řeší problematiku dlouhodobě nezaměstnaných uchazečů s nízkou kvalifikací, kteří trpí sociálním vyloučením, nebo jim sociální vyloučení hrozí. Tato cílová skupina se významně podílí na celkové nezaměstnanosti v Ústeckém kraji. Předmětem projektového záměru je zprostředkovat účastníkům takový komplex služeb, který jim pomůže zapojit se do běžného života. Jde především o pomoc při řešení finanční situace, bytových otázek, získání zaměstnání, ale i dalších problematických

¹⁶ Viz [5c44379c-cfb2-30cf-632c-8082adb3da16 \(uradprace.cz\)](https://www.uradprace.cz/5c44379c-cfb2-30cf-632c-8082adb3da16), zobrazeno 13. 9. 2021

oblastí s ohledem na potřeby cílové skupiny¹⁷. V Chomutově a Jirkově jde například o předluženost, exekuce, ale i špatnou bytovou situaci nebo o rodinné či zdravotní komplikace, jako je například závažná nemoc, deprese, závislosti na alkoholu, na drogách či gamblerství¹⁸. Hlavním cílem projektu „Záruky pro mladé v Ústeckém kraji“ je řešit nepříznivou situaci mladých lidí ve věkové skupině 15 – 29 na trhu práce osvojením si pracovních návyků a dalších kompetencí tak, aby došlo k včasnému a trvalému uchycení se na pracovním trhu a tím ke snížení nadprůměrně vysoké míry nezaměstnanosti mladých lidí¹⁹.

V Ústeckém kraji dále probíhá projekt „Outplacement“ zaměřený na pomoc zaměstnancům podniků, kteří jsou ohroženi ztrátou zaměstnání nebo jsou již ve výpovědní době a na zvýšení adaptability těchto zaměstnanců pro nalezení nového pracovního uplatnění.

V rámci aktivní APZ a realizovaných projektů ESF bylo od ledna do srpna 2021 v Ústeckém kraji prostřednictvím příspěvků podpořeno 2 828 osob, z nichž 333 bylo zařazeno do rekvalifikačních kurzů. Nejčastěji podporovanými obory činností prostřednictvím SÚPM-SVČ byly ke konci srpna 2021 osobní služby (kadeřnictví, masérství, pedikúra/manikúra, kosmetika), stavebnictví (zednictví, tesařství, pokrývačství, přípravné a dokončovací stavební práce), (foto) grafické služby a reklamní činnost, klempířství, oprava karosérií a silničních vozidel, správa a údržba nemovitosti a poskytování služeb pro zemědělství, zahradnictví, rybníkářství, lesnictví a myslivost.²⁰

V Ústeckém kraji bylo k 31. 8. 2021 evidováno celkem 15 277 volných pracovních míst. Jejich počet byl o 223 vyšší než v předchozím měsíci a o 859 nižší než ve stejném měsíci minulého roku. Na jedno volné pracovní místo připadalo v průměru 2,0 uchazeče, z toho nejvíce v okrese Most (4,7 UoZ) a nejméně v okrese Chomutov (0,9 UoZ). Z celkového počtu volných míst bylo 766 vhodných pro osoby se zdravotním postižením (OZP), na jedno volné místo připadalo 6,0 OZP. Volných pracovních míst pro absolventy a mladistvé bylo registrováno 3 375, na jedno volné místo připadalo 0,3 uchazeče této kategorie. Z celkového počtu nabízených pracovních míst bylo 4 135 míst bez příznaku „pro cizince“. Na dalších 11 142 pozic pak zaměstnavatelé chtěli přijímat také pracovníky ze zahraničí.²¹

Zadluženost

Pro popis vývoje zadluženosti v Jirkově lze vycházet jak z veřejně dostupných dat, a to sice z *mapy exekucí a mapy bankrotů*, tak i z dat získaných od Městského ústavu sociálních služeb Jirkov a Finančního odboru Městského úřadu v Jirkově.

Veřejně dostupný web *Mapa exekucí* udává, že v Jirkově bylo k 20. 4. 2020 evidováno 21 877 exekucí připadajících na 3 875 osob. V přepočtu exekucí na obyvatele si Ústecký kraj vede nejhůře z celé republiky, podíl osob v exekuci činil za rok 2019 16,79 %, zaměříme-li se ale konkrétně na Jirkov, tento podíl činil 24,2 %. Jedná se tedy o poměrně kritickou situaci, ačkoliv pokud data porovnáme kupříkladu s rokem 2017, došlo ke snížení podílu osob v exekuci. Z dat poskytnutých Exekutorskou komorou ČR vyplývá, že v Jirkově bylo k datu 12. 12. 2020 v exekuci 3 438 osob, celkový počet exekucí činil 20 630 a podíl osob v exekuci na celkovém počtu obyvatel dosáhl 17,87 %.

¹⁷ Viz [Společně to dokážeme v Ústeckém kraji \(uradprace.cz\)](#), zobrazeno 13. 9. 2021

¹⁸ Více například zde: [Jiří Hanzelín: Náš projekt ukazuje, že dlouhodobě nezaměstnaní jsou zaměstnatelní. Stačí jen zvolit ty správné nástroje a přístupy. | Dobrá práce v obci \(pracevobci.cz\)](#), zobrazeno 13. 9. 2021

¹⁹ Viz [Záruky pro mladé v Ústeckém kraji \(uradprace.cz\)](#), zobrazeno 13. 9. 2021

²⁰ Viz [da11430e-3e49-e62c-ac31-8130bae09ce8 \(uradprace.cz\)](#), zobrazeno 13. 9. 2021

²¹ Ibid

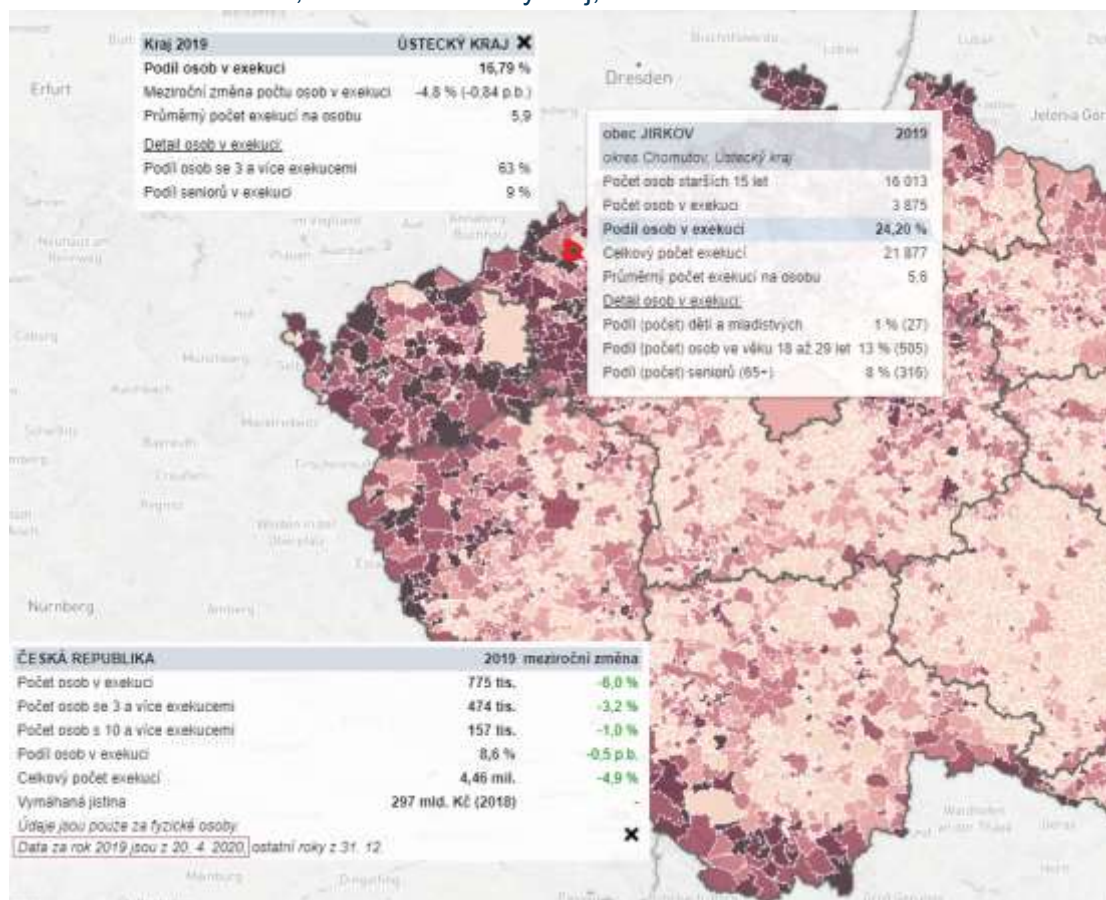
Pokud se podíváme na data z března roku 2020 blíže, výrazně nejvyšší je podíl osob s třemi až devíti exekucemi (42 %) a až za ním následuje podíl osob s jednou exekucí (27 %), přičemž průměrný počet exekucí na osobu je 5,6. Problematika mnohonásobných exekucí je tedy velmi častá.

Tabulka 15 Exekuce Jirkov

Exekuce - Jirkov, údaje k 20. 4. 2020	
Počet osob starších 15 let	16013
Počet osob v exekuci	3875
Podíl osob v exekuci	24,2 %
Celkový počet exekucí	21877
Průměrný počet exekucí na osobu	5,6
Podíl osob ve věku 18 až 29 let	13 % (505)
Podíl dětí a mladistvých	1 % (27)
Podíl seniorů	8% (316)
Podíl osob s 1 exekucí	27 %
Podíl osob se 2 až 10 exekucemi	53 %
Podíl osob s 10 a více exekucemi	20 %

Zdroj: mapaexekucí

Schéma 3 Exekuce Jirkov, srovnání Ústecký kraj, ČR

Zdroj podkladů: mapa exekucí

Podle údajů zveřejněných v mapě bankrotů se v roce 2020 v Jirkově nacházelo 452 osob v osobním bankrotu, což je o 40 méně, než v roce předchozím. Největší počet lidí, kteří požádali o oddlužení, patřil do věkové slupiny mezi čtyřicátým a padesátým rokem. Šlo spíše o muže, ačkoliv počet žen a mužů v bankrotu není natolik odlišný. Čtvrtina (24,8 %) ze všech lidí v osobním bankrotu v Jirkově jsou manželé.

Tabulka 16 Osobní bankroty Jirkov

Osobní bankroty – Jirkov, 2020	
Počet osob v osobním bankrotu	452
Meziroční změna počtu osob v bankrotu	-40
Podíl osob v bankrotu	2,82%
Podíl muži / ženy	53 % / 47 %
Podíl manželů	24,8%
Průměrný / mediánový věk	46 / 44
Osobní bankrot vs. exekuce	11 %, 66 %
Podíl (počet) osob ve věku 18 až 29 let	7 % (32)
Podíl (počet) osob ve věku 30 až 39 let	28 % (128)
Podíl (počet) osob ve věku 40 až 49 let	26 % (119)
Podíl (počet) osob ve věku 50 až 64 let	30 % (136)
Podíl (počet) seniorů (65+ let)	8 % (36)

Zdroj: mapa bankrotů

Z dat poskytnutých finančním odborem vyplývá:

Na poplatku z komunálního odpadu k 31. 12. 2020 dlužilo 6 351 osob s částkou 15 811 914,39 Kč. Na poplatku ze psa 535 osob s celkovou částkou 870 307,- Kč a na pokutách k tomuto datu bylo evidováno 5 638 osob s dlužnou částkou 4 777 534,- Kč. Příslušenství finanční odbor neeviduje. Správce bytového fondu za Městskou majetkovou Jirkov sdělil, že k 31. 3. 2021 činil celkový dluh na nájemném 23 223 402,- Kč a dlužníky k uvedenému datu bylo 621 osob.

V Jirkově funguje Sociální poradna při Městském ústavu sociálních služeb Jirkov (dále také MĚÚSS Jirkov). Kromě toho, že poskytuje odborné sociální poradenství (dluhová a finanční problematika, rodinné poradenství, pracovní právní poradenství, bytová problematika), je poradna od roku 2017 akreditovaná osobou pro poskytování služeb v oblasti oddlužení u Ministerstva spravedlnosti ČR. Na datech souvisejících s problematikou zadlužení poskytnutých Městským ústavem sociálních služeb Jirkov lze během let pozorovat výrazný nárůst počtu unicitních klientů²² Sociální poradny, stejně tak jako počtu intervencí delších než 30 minut a počtu podporovaných osob v insolventi. Naopak klesá počet kratších kontaktů.

²² Unicitní klient - jedinečná osoba-klient, jenž je službou započítán pouze jednou, tzv. neopakující se klient (bez ohledu na počet kontaktů)

Tabulka 17 Přehled o poskytování dluhového poradenství – meziroční porovnání, Sociální poradna MĚÚSS Jirkov

	Počet klientů celkem	z toho muži	z toho ženy	Počet podaných návrhů	Ukončené insolvence	Podporované osoby v insolvenční
2019	765	319	446	59	10	228
2020	1150	453	697	37	19	264

Zdroj: Výroční zpráva MĚÚSS Jirkov 2020

Ve výroční zprávě Městského ústavu sociálních služeb Jirkov za rok 2020 jsou vzhledem k tématu zadluženosti zmíněny zejména obtíže související s opatřeními proti Covid-19 a to jak z hlediska zajištění poskytování poradenství – nutnost opatření hygienických pomůcek, zajištění pravidelného testování a podobně, tak i z hlediska zhoršené sociální situace klientů. K ukončení insolvence došlo v roce 2020 u 19 klientů, z toho 4 klienti uhradili 100 % a 6 klientů uhradilo více jak 50 % svých závazků. Naopak 5 klientům bylo oddlužení ukončeno – dva klienti neměli dostatečné příjmy, nespolupracovali. Jedna klientka neměla dostatečné příjmy ze zdravotních důvodů, ale nadále spolupracuje s poradnou na řešení své situace. Další klientka neměla dostatečné příjmy, v průběhu insolvence nastoupila na mateřskou dovolenou a její poměry se výrazně změnily. I nadále je v kontaktu s poradnou, po nástupu do práce chce své dluhy opětovně řešit. Jedna klientka v průběhu insolvence nastoupila k výkonu trestu odnětí svobody.

Sociální služby

Sociální služby jsou v Jirkově koordinovány v rámci komunitního plánování sociálních služeb. Strategickým dokumentem pro tuto oblast je Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb ORP Chomutov 2018 – 2021. Komunitní plánování v Jirkově probíhá ve čtyřech pracovních skupinách: „Senioři, zdravotně znevýhodnění“, „Ohrožení sociálním vyloučením“ a „Děti, mládež, rodina“.

Katalog poskytovatelů sociálních služeb a souvisejících služeb působících ve městě je možné najít na webových stránkách města²³. Podle registru poskytovatelů sociálních služeb (dále také „registr“) je na území Jirkova poskytováno 13 sociálních služeb²⁴. Z údajů v registru vyplývá, že ve městě působí 3 poskytovatelé sociálních služeb, jejichž cílovou skupinou jsou osoby ohrožené sociálním vyloučením, respektive osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, osoby v krizi, osoby bez přístřeší, osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou jím ohroženy, etnické menšiny, děti a mládež ohrožené společensky nežádoucími jevy nebo rodiny s dětmi. Jde o následující organizace: Armáda spásy v České republice, z.s. (dále také „Armáda spásy“), Městský ústav sociálních služeb Jirkov, příspěvková organizace (dále také „MěÚSS“) a Světlo Kadaň, z.s. Některé sociální služby jsou poskytovány v území ORP Chomutov, zařízení poskytovatele tedy nesídlí v Jirkově, ale služby se ve městě realizují. Jedná se například o terénní programy pro osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách – tato služba je poskytována v lokalitách Chomutov, Jirkov a přilehlých obcích.

Služby jsou poskytovány pobytovou, ambulantní nebo terénní formou. Na zajištění sociální práce v terénu jsou zaměřeny Terénní programy zajišťované organizací Světlo Kadaň.

²³ [Katalog sociálních služeb - Oficiální stránky města Jirkov](#), zobrazeno 20. 9. 2021

²⁴ [Registr poskytovatelů sociálních služeb - hledání poskytovatele sociální služby \(mpsv.cz\)](#), zobrazeno 20. 9. 2021

Sociální pracovníce v rozhovoru zhodnotily, že jejich práci v posledním období výrazně zkomplikovala pandemie Covid-19 a opatření proti šíření tohoto onemocnění. Poskytování pomoci v oblasti sociálně-právního poradenství, bydlení, zaměstnání, oddlužení, bylo citelně omezeno, ale v letních měsících zase začalo fungovat ve větším rozsahu. Zařízení poskytovatele se nachází přímo v Nových Ervenicích, takže pracovníce dobře znají sociální i fyzické prostředí svých klientů. Právě vzhledem k této znalosti upozorňovaly na to, že v nabídce služeb ve městě chybí nízkoprahové zařízení pro děti a mládež v lokalitě Nových Ervenic a nízkoprahové zařízení pro věkovou skupinu 15 -26 let. V Jirkově v době výzkumu fungovalo nízkoprahové zařízení pro děti a mládež ve věku od 6 do 6 let Fontána (dále také „NZDM“) zajišťované Armádou spásy v ulici Školní, které se přestěhovalo do budovy v Ervěnické ulici, kde bylo na konci srpna 2021 slavnostně otevřeno²⁵. Potřeba akcentovaná i v rámci pracovních skupin²⁶ bude tedy naplněna pouze částečně – v Jirkově bude stále jedno NZDM, navíc pouze pro děti do 15 let. Na nedostatečnou nabídku volnočasových aktivit pro děti a mladé lidi upozornil také výzkum „Veřejný prostor a sociálně vyloučené lokality“ (Duffek & Jašek, 2021).

Tabulka 18 Přehled registrovaných sociálních služeb poskytovaných na území Jirkova (k 30. 9. 2021)

Sociální služba		Poskytovatel	Celkem
Azylový dům	pro muže a ženy	Armáda spásy	1
	pro matky s dětmi		1
Domov	pro seniory	Městský ústav sociálních služeb Jirkov	1
	pro osoby		1
Domov se zvláštním režimem			1
Nízkoprahové zařízení	pro děti a mládež	Armáda spásy	1
Noclehárna		Armáda spásy	1
Odborné sociální poradenství		Městský ústav sociálních služeb Jirkov	1
Odlehčovací služby		Městský ústav sociálních služeb Jirkov	1
Osobní asistence		Důstojný život – centrum pomoci pro zdravotně postižené	1
Pečovatelská služba		Městský ústav sociálních služeb Jirkov	1
Sociálně aktivizační služby	pro rodiny s dětmi	Armáda spásy	1
Terénní programy		Světlo Kadaň	1

Zdroj: Rejstřík poskytovatelů sociálních služeb

²⁵ [V Nových Ervenicích bylo otevřeno nízkoprahové zařízení pro děti a mládež - Chomutovský deník \(denik.cz\)](#), zobrazeno 20. 9. 2021

²⁶ Např. viz [5-analyza-potreb-obci-43.pdf \(chomutov.cz\)](#)

Použitá literatura a prameny

ASZ. (2018). *Strategický plán sociálního začleňování města Jirkova pro období 2018-2021*. Praha: ASZ.

Duffek, A. & Jašek, M. (2021). *Veřejný prostor a sociálně vyloučené lokality*. Praha: MMR, ASZ.

Jíchová, J., & Temelová, J. (2012). Kriminalita a riziková místa centrálního a vnitřního města: sonda do názorů obyvatel vybraných pražských čtvrtí. In J. Temelová, L. Pospíšilová & M. Ouředníček, *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života* (s. 46-76). Plzeň: Aleš Čeněk.

Jíchová, J. (2013). *Kriminalita a její percepce v městském prostředí* (Dizertační práce). Praha: PŘF UK.

Krulichová, E. (2016). Kdo se obává kriminality a jak tyto obavy ovlivňují důvěru ve vybrané společenské instituce v České republice. *Sociologický časopis*, 52 (2), 131-135.

Lang, P. & Matoušek, R. (2020). *Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení v území*. Praha: MMR, ASZ

Sál, L., & Vepřková, R. (2018). *Vstupní analýza města Jirkov*. Praha: ASZ.

Český statistický úřad: Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2021 (Dostupné z: [Počet obyvatel v obcích - k 1.1.2021 | ČSÚ \(czso.cz\)](#)).

Insolvenční rejstřík (Dostupné z: <https://isir.justice.cz>).

Mapa bankrotů (Dostupné z: <http://mapabankrotu.cz>).

Mapa exekucí (Dostupné z: <http://mapaexekuci.cz>).

Mapa kriminality (Dostupné z: <MAPAKRIMINALITY.CZ>).

Portál MPSV – zaměstnanost (Dostupné z: [Zamestnanost \(mpsv.cz\)](Zamestnanost (mpsv.cz))).